

Högskolan i Halmstad

Sektionen för Hälsa och samhälle

Statsvetenskap 61-90 poäng

Uppsats 15 hp

Vårterminen 2012

Handledare: Hans Bengtsson

FLER ÄN TUSEN ORD

En bildanalys av regeringsalternativen och dess partiföreträdare i
Göteborgs-Posten & Hallandsposten en månad före riksdagsvalet 2010

Jonathan Lundell
19880812-5515

SAMMANFATTNING

Titel: Fler än tusen ord – En bildanalys av regeringsalternativen och dess partiföreträdare i Göteborgs-Posten & Hallandsposten en månad före riksdagsvalet 2010

Författare: Jonathan Lundell

Handledare: Hans Bengtsson

Termin: Vårterminen 2012

Antal sidor: 47

Antal tecken (utan mellanslag): 102,029

Uppsatsen studerar de fotografiska bilder föreställande Alliansen och de Rödgröna, samt dess enskilda partiledare, som från 2010-08-19 till 2010-09-19 publicerades i Göteborgs-Posten samt Hallandsposten. Syftet är att klassificera varje enskild bild som gynnande, missgynnande eller neutral.

Teorin utgår ifrån klassisk kommunikationsteori. Vidare diskuteras bildens betydelse, verklighetsgestaltning samt medias demokratiska uppdrag, semiotik, retorik och ansiktsuttryck.

Metoden är en kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys. Materialet är tidningarnas pappersupplagor. För att analysera bilden används ett tolkningsschema med grund i teorin om bilden och bildens kontext.

Resultatet visar en jämlik fördelning av antalet bilder på regeringsalternativen, dock fler på Alliansen i Hallandsposten. Fördelningen av antalet bilder på partiledarna följde i stort partiernas storlek. Resultatet visar att Alliansen och dess partiledare hade fler gynnande bilder, dock med viss avvikelse i Hallandsposten. Anmärkningsvärt: Hallandsposten noterade inga helsidor eller framsidor där partiledare/regeringsalternativ figurerade, till skillnad på Göteborgs-Posten som noterades för flertalet.

Nyckelord: Bildanalys, Göteborgs-Posten, Hallandsposten, regeringsalternativ, partiföreträdare, Rödgröna, Alliansen, gynnande, missgynnande, neutral.

1. INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Urval och avgränsningar	8
2. FORSKNINGSLÄGET	11
2.1 Bilder av valet	11
2.2 Mediavalsundersökningarna	12
3. TEORETISKT RAMVERK	15
3.1 Klassisk kommunikationsteori	15
3.2 Medierna i valrörelsen	17
3.3 Att gestalta verkligheten	17
3.4 Bilden i nyhetsmedia	19
3.5 Semiotik	21
3.6 Bildens retorik	22
3.7 Ansiktsuttryck	23
4. METOD OCH MATERIAL	25
3.1 Den kvantitativa och kvalitativa innehållsanalysen	25
3.2 Material	25
3.3 Kan tolkningar vara vetenskapliga?	26
3.4 Metod för att analysera bildens kontext	26
3.5 Definitioner och operationaliseringar	27
3.6 Tolkningsschema	30
3.7 Analysverktyg	32
3.8 Validitet och reliabilitet	32
3.9 Generalisering	33
3.10 Metodkritik	33
5. RESULTAT	35
5.1 Kontextkategorisering	35
5.2 Partiföreträdare	36
5.3 Regeringsalternativen	38
6. ANALYS	39
7. DISKUSSION	42
7.1 Resultatet i förhållande till teori och tidigare forskning	42
7.2 Material- och metoddiskussion efter genomförd undersökning	44
7.3 Vidare forskning	44
8. KÄLLFÖRTECKNING	46

FIGURFÖRTECKNING

Figur 2.1 Informativa och rättvisa medier valrörelsen 2010.	14
Figur 2.2 Andel negativt vinklade artiklar i procent	14
Figur 3.1 Illustration av klassisk kommunikationsteori	15
Figur 3.2 Ekmans universala ansiktsuttryck	23
Figur 4.1 Tolkningsschema	31
Figur 4.2 Analysverktyg	32
Figur 5.1 Kontextkategorisering Hallandsposten	35
Figur 5.2 Kontextkategorisering Göteborgs-Posten	35
Figur 5.3 Resultat	36-38
Figur 6.1 Svar frågeställning I	39
Figur 6.2 Svar frågeställning II	39
Figur 6.3 Svar frågeställning III	40
Figur 6.4 Svar frågeställning IV	41

1. INLEDNING

Det första rådet Jan Teorell och Torsten Svensson¹ ger till de studenter som är i fas med att inleda ett uppsatsprojekt, är att välja ett ämne som ”intresserar dig, något som väckt din nyfikenhet, irritation eller kanske till och med vrede”.² Med de orden i ryggen har jag valt att ta mig an ett ämne som kombinerar tre ständigt aktuella forskningsfält: allmänna val, mediabevakning och kommunikation. Förvisso, ämnesvalet framkallar varken vrede eller irritation, men har onekligen väckt min nyfikenhet. Att läsa en dagstidning genom analytiska glasögon är spännande för varje statsvetare och medborgare med intresse för politisk kommunikation. Påståendet att vi som läsare påverkas, på ett eller annat sätt, av vad som går att läsa och se i tidningen behöver knappast förankras i någon litteratur. Jag har valt att i den följande uppsatsen titta närmare på de nyhetsbilder av partiföreträdare som en månad före riksdagsvalet 2010 publicerades i Göteborgs-Posten och Hallandsposten. Det som skall studeras är hur företrädare för de två respektive regeringsalternativen, de Rödgröna och Alliansen, framställdes i bild, samt de två regeringsalternativen som enheter. Den övergripande frågan är huruvida bilderna av företrädarna för de två regeringsalternativen, eller regeringsalternativen som enheter, var gynnande, missgynnande eller neutrala.

1.1 Problemformulering

Att formulera det vetenskapliga problemet hör till den främsta och kanske rent av svåraste utmaningen uppsatsförfattaren står inför. Det är i problemformuleringen som uppsatsens tillkomst legitimeras och eventuella resultat tillskrivs mening; utan ett välformulerat problem är en teori och ett utstuderat tillvägagångssätt närmast meningslöst. Även om det råder någon form av konsensus kring vikten av det vetenskapliga problemet, finns det i litteraturen få tydliga definitioner på hur det kan och bör formuleras.³ Denna uppsats tar dock sin utgångspunkt i den definition som lyfts fram av tre etablerade statsvetare vid Göteborgs Universitet – Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors: ”skillnaden mellan vår förförståelse och verkligheten såsom vi uppfattar den”.⁴ Forskningsproblemet skall också vara relevant för omvärlden och på något sätt betydelsefullt ur ett politiskt, socialt eller ekonomiskt perspektiv. Att i praktiken leva upp till detta kriterium är naturligtvis inte gjort med enkelhet, men med det kravet i åtanke undviker författaren att skjuta utanför målet och bli irrelevant för omvärlden genom att bedriva forskningsprojekt som inte tillför något av värde. Detta brukar kallas för det utomvetenskapliga kriteriet. Det utomvetenskapliga föregås dock av det kanske allra viktigaste kriteriet – det inomvetenskapliga. Med det menas att problemformuleringen och uppsatsen skall eftersträva kumulativitet och ge ett bidrag till redan existerande forskning. Forskningen, vare sig det gäller avancerad sådan eller småskaligt uppsatsskrivande på kandidatnivå, måste bygga på kunskaper som redan finns och inte uppstå i isolering – det vill säga i avskildhet från tidigare forsknings slutsatser. Att skriva vetenskapliga uppsatser handlar i all väsentlighet om att bidra till det kollektiva kunskapsöskandet.⁵

¹ Teorell & Svensson 2007

² Teorell & Svensson 2007:17

³ Bjereld et al 1999

⁴ Bjereld et al 1999:439 (kursiv i original)

⁵ Teorell & Svensson 2007:17ff

Vilken är då vår förförståelse och vilken är vår uppfattning om verkligheten; i förlängningen, vilket är vårt vetenskapliga problem? Mediernas påverkansmakt och bildens betydelse i journalistiken är här centralt. Även tidigare forskning kring mediernas prestation och betydelse för valrörelsen utgör delar av vår förförståelse, men kommer främst att diskuteras i kapitlet om forskningsläget.

Mediernas makt i opinionsbildningen är sedan länge en omdiskuterad och fråga. Den utgör den otvivelaktigt största informationskällan för den breda majoriteten av befolkningen och kan därför sägas ha stort inflytande på konsumenten – läsaren. Medieforskarna är dock tämligen oense om exakt hur och på vilket sätt vi påverkas; det talas om indoktrinering, hypnoseffekten och mediapropaganda. Effekter som för denna uppsats vetenskapliga problem är särskilt intressant och som lyfts fram i samband med hur mediernas vinklingar påverkar den enskilda människan är de som går under kategorin *mediernas dagordningsmakt*. Mer precist har medierna makten att rama in en händelse i ett sammanhang (*framing*) som får oss att uppfatta nyheten på ett särskilt sätt. De har också makten att framhäva något särskilt (*priming*) genom att ge associationer eller ledtrådar som kan få läsaren att värdera nyheten annorlunda än om enbart denne läst den aktuella texten, oavhängigt sammanhanget.⁶ Nyhetsbilden kan fungera på båda dessa sätt. Den kan användas för att framhäva något, men också för att komplettera texten eller ge en ledtråd till hur den tillhörande texten kan och bör läsas. Med andra ord, bilden kan fungera som en vinkling av texten.

Bilden kan vidare användas för att övertyga. Redan de gamla grekerna (som man brukar säga...) förstod innebörden av att i tal kunna måla en bild. ”Vi behöver bilder för att tänka”⁷ lär Aristoteles (384-322 f.kr.) ha sagt angående den saken. Retoriken är bra exempel på hur bilden, redan innan den uppfanns, tillskrevs stor vikt för att påverka och övertyga åhörarna. Likt dagens nyhetsbild kunde den i tal målade bilden kommentera och berätta en egen historia. Vidare, nyhetsbilden väljs utifrån den värdering journalisten tillskriver texten och kan utgöra ett komplement för att väcka uppmärksamhet, representera, symbolisera, kommentera, vinkla eller berätta något. Bilden kan på förhand ge läsaren en vinkling av texten, innan hon läst den.⁸ Nyhetsjournalistiken kan också sägas hävda tolkningsföreträde, i den mån de intar en auktoritär hållning i informations- och kunskapssträvan. Journalisters mediaretorik och budskap kan sammanfattas som: ”detta är min värld” – ”detta bör vara er värld” – ”välkommen till denna vår gemensamma värld”.⁹ Samtidigt kan ett normativt demokratikrav i form av opartiskhet ställas på medierna. Den skall vara rättvis i sin rapportering, i den mån de behandlar samtliga åsiktslinjer likvärdigt¹⁰ – ett krav som tillsammans med det auktoritära tolkningsföreträdet onekligen kräver en viss balansgång.

Vad betyder detta för uppsatsens problemformulering? Kortfattat säger det att media har en viss makt över hur läsaren uppfattar verkligheten och att bilden kan vara ett verktyg i denna process. Ytterligare stöd för detta återfinns i en valundersökning från TNS SIFO där mediabilden pekas ut som den viktigaste faktorn när osäkra väljare bestämmer sig.¹¹ Bildens betydelse tillsammans med

⁶ Petersson 2009:157ff; Strömbäck 2009:115ff

⁷ Aristoteles (384-322 f.kr.) i Carlsson & Koppfeldt 2008:1

⁸ Carlsson & Koppfeldt 2008:41

⁹ Bengt Nerman 1973:20 i Mral & Olinder 2011:73

¹⁰ Asp 2011:93f

¹¹ TNS SIFO 2010

medias inflytande frambringar därför frågeställningar kring hur detta ter sig i verkligheten. Bildjournalistik och bildens betydelse är ingalunda något outforskat. Tvärt om finns det många publikationer på ämnet.¹² Om framställningen av politiker i bild under tiden för svenska valrörelser finns dock inga återkommande studier. Det bidrag som finns står två magisterstudenter ifrån Uppsala Universitet för. I magisteruppsatsen *Bilder av valet – en analys av tidningsbilder inför valet 2010*¹³ undersöker de hur regeringsalternativen och dess partiföreträdare bildmässigt framställdes i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Expressen och Aftonbladet. Deras resultat, att Alliansen i större utsträckning än de Rödgröna gynnades av nyhetsbilderna, lockar till att ta över stafettpippen och genomföra en liknande studie på annat material.

Sammanfattningsvis, vår förståelse säger oss att mediaretorik, hur media gestaltar en händelse, samt nyhetsbilden i sig är verktyg som kan användas för att påverka budskapets mottagare. Vår uppfattning om verkligheten är att studier på området i samband med valrörelser med ett (1) undantag är icke existerande. Det fångar in det vetenskapliga problemets väsentliga delar och är onekligen en bra utgångspunkt för en uppsats.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att inte att *förklara* ett fenomen, utan i stället *beskriva verkligheten* (åtminstone en liten del av den). En sådan studie kräver dock att författaren presenterar mer än rena referat eller beskrivningar av hur något ligger till; en vetenskapligt beskrivande studie förutsätter därför att författaren tolkar de fenomen som undersöks och klassificerar dem med viss systematik.¹⁴ Så skall också här göras. Därför kan uppsatsen även sägas *värdera verkligheten* i den mån som följer av syftet, vilket formuleras enligt nedan:

Att i pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten undersöka och beskriva förekomsten av antalet bilder på företrädarna för de respektive regeringsalternativen Alliansen och de Rödgröna, samt antalet bilder på respektive regeringsalternativ, under perioden 19 augusti – 19 september 2010. Vidare är syftet att genom tolkning klassificera varje enskild bild som antingen missgynnande, gynnande eller neutral.

För att besvara och tillgodose uppsatsens syfte krävs ett antal frågeställningar. Dessa tjänar syftet i den mån de bryter ner det i olika beståndsdelar och gör det mer lätthanterligt. De frågor som i denna uppsats skall besvaras är, utan inbördes rangordning eller prioritering, följande:

¹² Se exempelvis Birgitte Mral & Henrik Olinder 2011

¹³ Björk & Wadenbrandt 2011

¹⁴ Teorell & Svensson 2007:22-4

- I. Hur många bilder (i antal) på de respektive företrädarna för de respektive regeringsalternativen, Alliansen och de Rödgröna, publicerades i pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010?
- II. Hur många bilder (i antal) på de respektive regeringsalternativen publicerades i pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010?
- III. I pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010, hur många bilder på de respektive regeringsalternativen gynnande? Missgynnande? Neutrala?
- IV. I pappersupplagan av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010, hur många bilder på de respektive partiföreträdarna för de respektive regeringsalternativen var gynnande? Missgynnande? Neutrala?

1.3 Urval och avgränsningar

Vilka tidningar?

Uppsatsen avgränsas till att omfatta den tryckta pappersversionen av Göteborgs-Posten som ges ut sju dagar i veckan i Göteborg med omnejd (Göteborgs-Posten vardag och Göteborgs-Posten Söndag), samt pappersupplagan av Hallandsposten som ges ut i Halmstad, Laholm och Hylte med omnejd sex dagar i veckan (mån-lör). Urvalet har gjorts på basis av Göteborgs-Postens storlek, som med 227 200 vardagsupplagor och 233 900 söndagsupplagor år 2010 var landets näst största efter Dagens Nyheter.¹⁵ Motiveringen till att då Dagens Nyheter inte har valts är att tidningen varit föremål för en liknande undersökning¹⁶, vilket onekligen minskar intresset för ytterligare en. Samma gäller Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen. Utöver detta finns Göteborgs-Posten som analysenhet i Kent Asps mediavalsundersökningar, vilket torde vara ytterligare en bekräftelse på tidningens betydelse. Hallandsposten har främst valts på grund av dess storlek, som med ca 31 000 exemplar per dag (2009)¹⁷ utgör ett intressant komplement till den betydligt större Göteborgs-Posten. Förenklat kan sägas att uppsatsen alltså undersöker en relativt stor och en relativt liten tidning. Uppsatsen gör ett totalurval av Göteborgs-Postens och Hallandspostens upplagor som publicerades mellan datumen 19 augusti 2010 – 19 september 2010. Det betyder att inga upplagor under denna period kommer att uteslutas eller lämnas åt sidan. Med ett begränsat urval följer risken att resultatet blir snedvridet och mindre pålitligt. De bilder som möjligtvis finns i de hypotetiskt utelämnade upplagorna skulle antingen kunna balansera resultatet, eller stärka det åt något håll. Ett totalurval av de två tidningarnas upplagor under den angivna perioden är därför det enda rimliga givet uppsatsens ambitioner.

¹⁵ Nationalencyklopedin 2012a

¹⁶ Se Björk & Wadenbrandt 2011

¹⁷ TS-tidningen 2010

Vilka delar?

Såväl Göteborgs-Posten som Hallandsposten innehåller fler än en del. Samtliga Hallandspostens delar inkluderas i uppsatsen – dock ej TV-tider samt bilagan Entré som ges ut en gång i månaden. Största delen av materialet förväntas dock återfinnas på inrikesplats. För Göteborgs-Posten är antalet delar tre. Del 1 innehåller ledar- och debattsidor samt Fria Ordet (insändarsida), inrikes-, utrikes- och lokalrapportering samt annonsmarknader för varor, tjänster och meddelanden. I del 2 återfinns ekonomi-, politik- och sportnyheter samt konsumentidor. Även där finns annonsmarknader för varor, tjänster och meddelanden. Del 3 innehåller redaktionellt material gällande kultur, resor och nöje samt annonsmarknader motsvarande tidigare delar. Vidare finns regelbundet återkommande bilagor: Bostadsbilagan (måndagar), Motorbilagan (onsdagar), TV-tider (söndag) Jobb & Studier (söndag) samt helgtidningen Två Dagar (lördag). Under året görs dessutom temabilagor, exempelvis resor, trädgård, mat & vin o.s.v. Vid större evenemang i Göteborg, exempelvis när större artister eller sportevenemang kommer till staden, kan även bilagor göras med utgångspunkt i dessa.¹⁸

Rimligtvis bör ett urval av dessa göras. De delar som kommer att analyseras är de som berör rapportering kring ekonomi, politik och inrikesnyheter. Den främsta och möjligtvis självklara motiveringen ligger i att dessa för den politiska rapporteringen är de mest relevanta. Inrikesrapporteringen för att ”senaste nytt” där omskrivs samt ekonomi- och politikrapporteringen för dess koppling till aktuella politiska och ekonomiska frågor. Dessutom är *Sveriges ekonomi* en fråga som tillsammans med *jobben*, *vården* och *skolan* dominerat de svenska valrörelserna sedan 1998, så också 2010.¹⁹ Detta torde ytterligare motivera valet. Angående Göteborgs-Postens ledar-, debatt- och insändarsidor kommer de att exkluderas ur uppsatsen, av den enkla anledningen att dessa har en uppenbar partisk prägel och därmed inte kan sägas vara en del av den opartiska nyhetsbevakningen som uppsatsen tar fasta på.

Vilken period?

Den tidsmässiga avgränsningen (2010-08-19 – 2010-09-19) motiveras med hänsyn till det generella antagandet att valrörelsen är som mest aktiv under denna period, samt att tidigare studier avgränsats till ungefär samma tid.²⁰ Det kan därför finnas en poäng i att behålla likheten i det avseendet, även om en explicit jämförelse mellan studiernas resultat inte kommer att göras. Det kan diskuteras huruvida starten på valrörelsen markeras tidigare, exempelvis vid Almedalsveckan på Gotland (i senaste valrörelsens fall 4-10 juli) eller vid någon annan tidpunkt. Oavsett om Almedalsveckan eller någon annan tidpunkt av somliga anses vara ”startskottet” för valrörelsen, sätts ändock i denna uppsats startlinjen vid 19 augusti 2010. Anledningen är utöver ovanstående att mediabevakningen torde vara mer intensiv månaden före valet och därmed mer intressant för gällande uppsats.

¹⁸ Göteborgs-Posten 2012

¹⁹ Asp 2011:11

²⁰ Asp 2011; Björk & Wadenbrandt 2011

Vilka partier?

Urvalet av partier och dess företrädare har gjorts mot bakgrund av vilka som var representerade i Riksdagen perioden 2006-2010 och som var parter i ett på förhand format regeringsalternativ. De partier och dess företrädare som inkluderas i studien är således Vänsterpartiet (Lars Ohly), Arbetarpartiet Socialdemokraterna (Mona Sahlin), Miljöpartiet de gröna (Maria Wetterstrand och Peter Eriksson), Centerpartiet (Maud Olofsson), Folkpartiet Liberalerna (Jan Björklund), Kristdemokraterna (Göran Hägglund) samt Moderata Samlingspartiet (Fredrik Reinfeldt).²¹ Givet att Sverigedemokraterna varken var representerade i Riksdagen under perioden 2006-2010, eller ingick i något på förhand format regeringsalternativ lever partiet således inte upp till något av de urvalsprinciper som ligger till grund för uppsatsen. Följaktligen har partiet exkluderats. Angående partiledarna (i Miljöpartiets fall språkrören), är de officiella företrädare för sina respektive partier, samt ansikte utåt för den förda politiken. De anses därför vara de mest relevanta personerna att inkludera i denna uppsats. Det kan diskuteras huruvida andra framstående personer inom respektive parti är lika välkända och auktoritära företrädare som partiledarna, och därför bör inkluderas i studien. Det kan exempelvis vara talespersoner inom sakfrågor, riksdagsledamöter med stort inflytande eller partisekreterare. För att behålla likheten mellan varje inkluderat parti krävs likvärdiga företrädare. En sådan likvärdighet blir svår att garantera om andra personer än partiledarna inkluderas. Således kommer uppsatsen enbart att studera partiledare och språkrör (= partiföreträdare).

Vilka bilder?

Uppsatsen inkluderar endast bilder som är av fotografisk art och avbildar en fysisk person. Det betyder att karikatyrer, målningar och fotografier av andra fotografier, samt fotografier av karikatyrer eller målningar utesluts. Illustrationer vari en fotografisk avbild används hör dock till de bilder som uppsatsen omfattar. Reklambilder utesluts då dessa inte kan anses omfattas av opartiskhetkrav. Till de inkluderade bilderna hör dessutom en kontext. Denna inkluderas således i analysen. Vidare diskussion om vad det innebär förs längre fram.

²¹ I uppsatsen kommer hädanefter namnen skrivas ut som något av följande: Vänsterpartiet/(V), Socialdemokraterna/(S) Miljöpartiet/(Mp), Centerpartiet/(C), Folkpartiet/(Fp), Kristdemokraterna/(Kd), Moderaterna/(M)

2. FORSKNINGSLÄGET

Det är nu dags att vi tar en titt på det nuvarande forskningsläget, det vill säga vad som tidigare har skrivits och publicerats på det område som denna uppsats berör. Det är viktigt, inte minst eftersom en uppsats kumulativa förmåga i stort legitimerar dess existens. Vad som är tydligt är att ämnena bildjournalistik och bildkomposition på intet sätt är outforskade; tvärtom, det finns åtskilliga publikationer att tillgå, fler än vad som är möjligt att behandla inom ramen för följande kapitel. Som problemformuleringen lyfte är dock studier på detta tämligen avgränsade område, bildanalys av svenska politiker i nyhetsbild under tiden för en valrörelse, näst intill icke existerande. De bidrag som finns, uppsatser på kandidat- och magisternivå, kommer att presenteras nedan. Även de återkommande och väletablerade mediavalsundersökningarna från Göteborgs Universitet kommer att redogöras för, som i sammanhanget journalistik och politiska val utgör ett högst relevant bidrag.

2.1 Bilder av valet

Studenterna Camilla Björk och Charlotta Wadenbrandt från Institutionen för informatik och media, Uppsala Universitet, har på magisternivå inom ramen för medie- och kommunikationsvetenskap bidragit med en publikation på det aktuella ämnet. Deras uppsats, *Bilder av valet – en analys av tidningsbilder inför valet 2010*²², syftar till att belysa det ansvar och den roll som media innehar i egenskap av politiska opinionsbildare. Författarna skriver själva att: ”Det finns så vitt vi vet inga återkommande undersökningar i Sverige som analyserar eller ägnar personbilder i nyhetsmedia från valet något särskilt intresse.”²³ De analyserar därför bilder i den politiska nyhetsrapporteringen i fyra av Sveriges stora dagstidningar – Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen. De gör så utifrån kriterier om opartiskhet, balans och tidningarnas uppgift som nyhetsförmedlare. Metod som används bygger på inslag från såväl den kvalitativa som den kvantitativa skolan. Utöver bilder görs även en sekundär analys av nyhetstexten som bilden relaterar till. Till de teorier som studier omfamnar hör bland annat de om makt, opinionsbildning, förhållandet mellan politiker och makt samt politisk nyhetsrapportering. Uppsatsens resultat säger att regeringsalternativen fick i stort lika mycket uppmärksamhet räknat i bild och text, men att rapporteringen var obalanserad och partisk, främst gällande text men även gällande bild. Det var Alliansens som enligt uppsatsen gynnades i större utsträckning än de Rödgröna.

*Bilder av valet – en analys av tidningsbilder inför valet 2010*²⁴ utgör det största bidraget inom ämnet som denna uppsats berör, främst med anledning av att det avgränsas till perioden för ett riksdagsval, samt att bilden står i fokus och inte texten, vilket annars är vanligt förekommande. Forskningsläget kan således sägas vara i ett relativt begynnande stadium; en magisteruppsats är förvisso ett bidrag, men några återkommande och väletablerade studier och forskningspublikationer på ämnet finns inte. Utöver ovan nämnda magisteruppsats finns ett antal kandidatuppsatser. Dessa skall inte diskuteras närmare, dock omnämns främst för att belysa att idéer, tankar och intresse kring politiker i bild och närbesläktade studier finns. Till dessa hör Fångade i blåsväder. En semiotisk bildanalys med utgångspunkt i genusperspektivet av hur Håkan Juholt och Mona Sahlin

²² Björk & Wadenbrandt 2011

²³ Björk & Wadenbrandt 2011:7

²⁴ Björk & Wadenbrandt 2011

visuellt framställdes i media i samband med politiska affärer²⁵, vars syfte och avgränsning framkommer i rubriken, och *The winner takes it all*. En kvalitativ bildanalys av hur Mona Sahlin och Fredrik Reinfeldt gestaltades i valet 2010²⁶, vars syfte även där framkommer i rubriken.

2.2 Mediavalsundersökningarna

Kent Asp är docent i statsvetenskap och professor i journalistik vid Samhällsvetenskapliga fakulteten och institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs Universitet. Mediavalsundersökningarna, som Asp genomfört alltsedan riksdagsvalet 1979, studerar dels mediernas prestation under valrörelsens fyra sista veckor utifrån ett normativt demokratikriterium, samt dess betydelse för valutgången. Undersökningen 2010 var den i tionde i raden sedan starten 1979. I urvalet för TV och radio ingår Sveriges Televisions nyhetsprogram *Rapport* (19:30), inklusive *A-ekonomi*, och *Aktuellt* (21:00), Sveriges Radios nyhetsprogram *Ekot* (16:45), inklusive *Ekonomiekot* (18:00) samt TV4:s nyhetsprogram *Nyheter* (19:00) inklusive *Ekonominyheter*. I pressen ingår *Svenska Dagbladet*, *Dagens Nyheter*, *Göteborgs-Posten*, *Aftonbladet*, *Expressen*, *Metro* (Stockholmsupplagan) samt *Norrländska Socialdemokraten* (endast 2010). Materialet är all relevant rikspolitisk rapportering på nyhetsplats, dock ej under kultur-, sport- och familjesidor. Startdatumen för 2010 års undersökning var 22 augusti för etermedia och dagen efter, 23 augusti, för pressen.²⁷ Notera att även om mediavalsundersökningarna inte direkt undersöker samma fenomen som denna uppsats är den trots det så pass betydelsefull för mediaforskning och politisk kommunikation överlag att den inte bör förbises.

Resultaten har skilt sig åt från val till val, men under de tidigare nio undersökningarna har tre empiriska trender och generaliseringar kunnat urskiljas. För det första gynnas alltid något parti av hur media rapporterar kring händelser och sakfrågor. I TV (SVT och TV4), vars sändningstillstånd, opartiskhet och saklighet regleras i lag, finns dock ingen systematik för hur denna partiskhet ser ut. Vem eller vilka som gynnas varierar från val till val och anledningen till detta kan delvis bero på tillfälligheter eller specifika händelser under valrörelsen. Dessa skillnader till trots, likheterna i svensk journalistiks urval och tolkning gör att om ett parti hamnar i ett gynnsamt eller ogynnsamt läge får detta genomslag i samtliga nyhetsmedier. För det andra spelar den bild som nyhetsmedierna ger av partierna stor roll för dess resultat och valutgång. Detta gäller såväl i framgång som i motgång och sambandet har registrerats under samtliga nio tidigare undersökningar. Den tredje trenden innebär att det inte enbart är nyhetsmedierna som formar bilden av partierna. Även partiernas inbördes kamp om väljarna och dess framställning av sig själva påverkar den mediabild som sedan etableras. Därmed kan sägas att mediebildens skapas i samverkan mellan politiker, publik, journalister och den politiska verkligheten de verkar i.²⁸

Två krav ställer undersökningen på nyhetsmedia. Nyhetsmedia skall vara *rättvis* i sin rapportering och behandla samtliga åsiktslinjer likvärdigt, samt vara *informativ* i den mån de rapporterar i syfte att informera medborgarna om relevanta händelser och sakfrågor. Mediavalsundersökningen för

²⁵ Berglund & Eliasson 2011

²⁶ Benigh & Engman 2010

²⁷ Asp 2011:12-3

²⁸ Asp 2011:143-4

2010 års valrörelse slår fast att de båda regeringsalternativen i stort fick samma uppmärksamhet och i det avseendet behandlades rättvist. Slutsatsen är dessutom än större – under de tio valrörelser som har studerats har nyhetsmediernas rapportering kring de två olika *regeringsalternativen* aldrig varit så balanserad som den var under valrörelsen 2010. Det fanns förvisso nyanser, medier av olika slag som rapporterade med fördel åt olika håll, men dessa utgjorde tillsammans en balanserad rapportering trots viss partiskhet. Ett bra exempel på detta är SVT:s Rapport och Aktuellt som genom olika vinklingar kompletterade varandra. Väl värt att poängtera är dock att partierna, trots en balanserad nyhetsrapportering kring regeringsalternativen, blev lidande. Rapporteringen om Alliansen skedde på bekostnad av Folkpartiet och Kristdemokraterna, medan Socialdemokraterna var förlorarna i rapporteringen om de Rödgröna. Det kan således talas om ett blockval där regeringsalternativen behandlades lika trots inbördes ojämlikhet och viss partiskhet hos enskilda medier.²⁹

Huruvida rapporteringen sedan var *informativ* och vilken aktör som satte dagordningen mättes genom att undersöka de sakfrågor som lyftes i media och sedan jämföra dessa med partiernas egna prioriteringar. Opinionsinstitutet fick för Dagens Nyheters räkning genomföra två undersökningar kring vilka frågor väljarna ansåg vara de viktigaste, en *före valrörelsen* (juni 2010) och en *under valrörelsen* (30/8 – 2/9). Tre frågor fick under valrörelsen större betydelse än innan – jobben, vård & omsorg samt skolan. Dessa tre frågor intog plats nummer 2, 3 och 4 i mediavalsundersökningens resultat av medias prioriterade frågor (skatterna intog plats nummer 1). Två frågor minskade i betydelse under valrörelsen, jämfört med innan – miljö & klimat samt invandring & integration. Dessa två frågor hamnade på plats nummer 8 och 10 i mediavalsundersökningens resultat av medias prioriterade frågor.

Mediavalsundersökningarnas slutsats är att det finns en samstämdhet mellan väljarna, politikerna och media vad gäller viktiga valfrågor. Vem som satt dagordningen har över tid varierat, men tendensen säger att journalisterna och media har fått större inflytande. Under 2010 års valrörelse gynnades Alliansen mer än de Rödgröna gällande vilka frågor som togs upp i media, men inte i någon märkbar utsträckning. Moderaterna och Centerpartiet fick tala om sina favoritfrågor, *jobben*, *skatterna* och *Sveriges ekonomi*, medan Miljöpartiet och Sverigedemokraterna var de partier som gynnades minst av de frågor som lyftes i media – *miljö & klimatfrågor* samt *invandring & integration* hamnade nästintill längst ner på listan över medias prioriteringar.³⁰ Socialdemokraternas egna dagordning stämde väl överens med den i media – dock fick de tala mer om skatter än de själva önskade, vilket de inte gynnades av.³¹ Kortfattat, med anledning av ovanstående nås slutsatsen att det var partierna som i första hand satte dagordningen – inte journalisterna.³²

²⁹ Asp 2011:93f

³⁰ Vallokalsundersökningen 2010 i Asp 2011:94ff

³¹ Asp 2011:94ff

³² Asp 2011:98

Huruvida nyhetsmedierna var informativa och/eller rättvisa sammanfattas i figuren åt höger. Om resultatet sägs följande: ”Min bedömning är med andra ord att medierna klarade av sitt demokratiska uppdrag – och i stor utsträckning uppfyllde de krav som kan ställas på dem som informationsförmedlare och opinionsförmedlare.”³³

		Informativa	
		JA	NEJ
Rättvisa	JA	SvD DN GP Aftonbladet SVT – valprogram SR – valprogram	Aktuellt Rapport Ekot Nyheterna Metro NSD
	NEJ	Expressen	

Figur 2.1 Informativa och rättvisa medier valrörelsen 2010.

Utifrån ovan vet vi att regeringsalternativen i 2010 års valrörelse såväl utrymmesmässigt som åsiktsmässigt behandlades lika. Vad som däremot är anmärkningsvärt är *hur* partiledarna och regeringsalternativen framställdes. Här framträder en annan bild som ter sig annorlunda. I fem av tidningarna som undersöktes (SvD, DN, GP, AB och Exp) var 43 procent av rapporteringen kring de Rödgröna negativ, jämfört med 27 procent för Alliansen. Jämför man de båda statsministerkandidaterna är skillnaderna ännu större – där är andelen negativa artiklar om Mona Sahlin (S) 54 procent, medan andelen för Reinfeldt var 30 procent. Positiva artiklar är ovanliga i såväl fallet Sahlin som fallet Reinfeldt. Skillnaderna tidningarna emellan är förvisso stor. Expressen är tydligast negativ till de Rödgröna i sin rapportering, men också i sitt stora fokus på Mona Sahlin. Det kommenteras av Kent Asp med följande ord: ”Något liknande har jag inte sett i de nio tidigare val jag har undersökt”³⁴. Rapporteringen i Aftonbladet var blockvis balanserad, men negativ. Anmärkningsvärt, givet att analysenheten i denna uppsats bland annat är Göteborgs-Posten, är att just Göteborgs-Posten stod för den mest balanserade bevakningen av riksdagsvalet 2010, medan Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter förvisso rapporterade liknande om Alliansen, men gav en mer negativt vinklad bild av de Rödgröna.³⁵ Andelen negativt vinklade artiklar sammanfattas i figuren nedan.

	Totalt i procent	SvD	DN	GP	AB	Expr	Antal artiklar
Alliansen	27	14	16	16	52	26	430
Rödgröna	43	36	28	18	48	64	435
varav Reinfeldt	30	10	22	15	44	33	94
varav Sahlin	53	58	6	47	41	75	135

Figur 2.2 Andel negativt vinklade artiklar i procent
Källa: Asp 2010

³³ Asp 2011:104

³⁴ Asp 2010

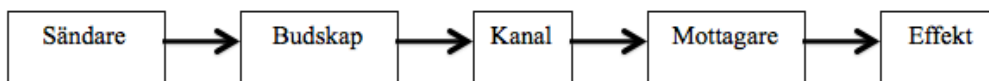
³⁵ Asp 2010

3. TEORETISKT RAMVERK

Den beskrivande teorin står i fokus för denna uppsats, då förhållandet mellan journalistik och politik, bilder och retorik samt kommunikation behandlas utan att i huvudsak förklara det undersökta fenomenet i sig.³⁶ De använda teoretiska ansatserna utgör nödvändig förkunskap för att kunna relatera problemet till någon slags verklighet. Vi skall här nedan diskutera klassisk kommunikationsteori, presentera teoribildning kring medierna i valrörelsen, semiotik, ansiktsuttryck samt bildens retorik och makt.

3.1 Klassisk kommunikationsteori

Ända sedan Harold Laswells berömda formulering: ”vem säger vad genom vilka kanaler till vem och med vilket resultat?”³⁷ har kommunikationsteorier om sändare, budskap, kanaler, mottagare och resultat diskuterats flitigt. Den klassiska kommunikationsteorin, som den kallas, behandlar den övergripande idén om överföring av budskap, det vill säga processen när ett budskap vandrar från sändaren till mottagaren. Denna process är nära sammankopplad med vetenskaper som psykologi och sociologi, varför också upplevelser och handlingar är viktiga delar i analysen av processen. Utöver dessa redan nämnda begrepp – sändare, budskap, kanaler, mottagare och resultat – lägger statsvetenskapen, med flera, även tyngdpunkten på den sociala situationen och begreppen *återföring* och *brus*. Med dessa menas att intrycken som mottagaren får av meddelandet inte nödvändigtvis behöver vara detsamma som avsändaren avsåg. Det kan förekomma diskrepans mellan det utsända budskapet och hur detta uppfattas av mottagaren. Återföringen kan då bli annorlunda, gentemot vad som förväntades. Meddelandet kan också förvrängas, försvinna eller på annat sätt uppfattas annorlunda då så kallat brus kan finnas eller uppstå på vägen. Det kan utgöras av allt som hindrar eller förvränger meddelandet, exempelvis störande ljud, svårigheter i att läsa, avläsa eller höra vad som sägs, kulturella skillnader som leder till annorlunda tolkning, språksvårigheter och så vidare.³⁸ Den klassiska kommunikationsteorin kan illustreras som modellen nedan.

Figur 3.1 Illustration av klassisk kommunikationsteori

Låt oss då sammanlänka teorin med uppsatsens område och diskutera begreppen sändare, meddelande, kanal, mottagare, återföring och brus. *Sändaren* är, åtminstone i formell mening, tidningarna – närmare bestämt dess ansvarige utgivare, vars roll enligt tryckfrihetsförordningen äger hela det rättsliga ansvaret för vad som trycks, oavsett om denne haft tid eller ej att granska innehållet på förhand. Den ansvarige utgivaren, som utses av företagets ägare, har bestämmanderätt över innehållet och ingenting publiceras emot dennes vilja.³⁹ Det finns dock i informell mening anledning att diskutera vem det är som är sändare, det vill säga vem det är som står bakom bilden. En nyhetsartikel, inklusive bild, rubrik, ingress och brödtext, produceras rimligen inte av en och samma person. En journalist kan skriva texten, en bildredaktör välja tillhörande bild och en grafiker

³⁶ Teorell & Svensson 2007:43-4

³⁷ Laswell, 1948 i Bengtsson 2001:26

³⁸ Bengtsson 2001:26-7

³⁹ Nationalencyklopedin 2012b

sedermera placera den på sidan. Gestaltningsteorin, som diskuteras mer utförligt framöver, menar att journalister inte beskriver verkligheten, utan istället gestaltar den utifrån hur dessa uppfattar den.⁴⁰ Vems eller vilkas verklighet som i sammanhanget de facto gestaltas kan därför problematiseras.

Meddelandet i sammanhanget utgör den bild som publiceras och dess kontext. Ingenting kan med säkerhet sägas eller hävdas om sändarens syfte med meddelandet, hur denne önskar att mottagaren tolkar och uppfattar meddelandet, eller om denne har dolda eller öppna avsikter. *Kanalen* är oproblematiskt i sammanhanget, då pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten utgör materialet. Kanalen är således dessa tidningar och dess pappersupplagor. *Mottagaren* (eller mottagarna) utgörs inte av någon enhetlig grupp, utan av samtliga läsare som mottager meddelandet. Här finns naturligtvis den största källan för osäkerhet. Ingen med säkerhet säga hur bilden och dess kontext uppfattas av mottagaren. Faktum är att det förefaller sannolikt att det finns flera tolkningar av samma budskap. En bra ledmening torde vara: ju fler läsare, desto fler tolkningar.

Vad kan då dessa skillnader i tolkningar och uppfattningar bero på? Det är naturligtvis med exakthet svårt, för att inte säga omöjligt, att fastställa. Gemensamt för dessa hypotetiska tolkningsdiskrepanser är dock begreppet *brus*. Bruset kan som tidigare nämnt innefatta allt som förvränger, förvanskar, ändrar eller på annat sätt påverkar meddelandet; det vill säga störningar i kommunikationsprocessen. Vad som utgör brus kan tänkas vara politiska uppfattningar, förståelse, övertygelser eller preferenser. Hur en bild av, låt säga, Mona Sahlin uppfattas av mottagaren kan bero på mottagarens tidigare personliga inställning till Mona Sahlin. Likaså kan mottagarens uppfattning av meddelandet – bilden – bero på vad som tidigare skrivits och visats av Mona Sahlin, det vill säga hur media tidigare framställt denne i bild. En generellt negativ framställning torde kunna spela roll för hur denna personen uppfattas i olika sammanhang. Brus kan dessutom existera i form av olika tolkningar – hur vi uppfattar en bild och tolkar dess budskap är en subjektiv process, även om det finns mönster för hur denne går till. Utöver dessa former av brus kan också tiden för hur länge mottagaren betraktar bilden, samt hur väl och analytiskt den betraktas, påverka utfallet. En bild kan tänkas sända ut ett budskap vid en första anblick, för att sedan vid närmare granskning sända ut ett annat.

Den klassiska kommunikationsmodellen förklarar processen på ett begripligt sätt och skapar en medvetenhet kring de hinder och möjligheter som finns med verbal och bildmässig kommunikation. Modellen utgör därför en viktig del i det teoretiska ramverket. När analysen sedermera skall genomföras och resultat presenteras, görs det i skenet av vad som nu diskuterats under rubrik 3.1, nämligen att varken sändaren eller mottagaren utgör en enhetlig grupp, samt att brus i form av olika politiska uppfattningar eller sociala kontexter kan påverka utfallet av hur mottagaren uppfattar meddelandet.

⁴⁰ Strömbäck 2009:120

3.2 Medierna i valrörelsen

”Att påstå att medierna spelar en central roll i valrörelsen är lite som att påpeka vattnets betydelse för sjöfarten”.⁴¹ Orden är från Kent Asp, professor i journalistik vid Göteborgs Universitet och författare till de välkända mediavalsundersökningarna, som diskuterades i kapitlet om forskningsläget. 2010 års valrörelse var den tionde i följd där Asp undersökte hur TV, radio och storstadspress rapporterade kring valet. Undersökningens teoretiska utgångspunkt var att: ”[...] medborgarnas politiska handlande närmast är bestämt av deras politiska världsbild; hur de uppfattar och värderar två objekt i den politiska världen: sakfrågor och de aktörer som bär upp åsikterna i olika sakfrågor”.⁴² Den utgångspunkten är högst relevant även för denna uppsats och utgör således en viktig teoretisk byggsten.

Asp⁴³ ställer bland annat en övergripande fråga som undersökningen ämnar besvara, nämligen huruvida nyhetsmedierna klarade av sitt demokratiska uppdrag – hur presterade media? Det normativa avstampet görs i mediernas demokratiska uppdrag och specifikt de två uppgifter som åligger dem: i samhället spelar media en informativ roll, det vill säga att medborgare genom media skall kunna införskaffa sig den information som är nödvändig för att ta ställning i en fråga eller fullfölja sina skyldigheter som demokratiska medborgare. Den andra rollen, som kan tyckas oförenlig med den första, är att medierna även har ett intresse i att bilda opinion och söka stöd för politiska ställningstaganden. Två krav kan enligt Asp⁴⁴ ställas på medierna med anledning av den övergripande frågan: (1) att nyhetsförmedlingen är rättvis; att ingen åsiktspolitik oskäligt missgynnas eller gynnas, (2) att nyhetsförmedlingen är informativ, det vill säga att den ger medborgarna ett informationsunderlag tillräckligt nog för att de skall kunna ta ställning i olika sakfrågor.⁴⁵ Ju bättre medierna presterar i dessa två avseenden, desto större värde har medierna som underlag för medborgarnas politiska ställningstaganden. Den aktuella uppsatsens bör förstås utifrån de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för mediavalsundersökningen.

3.3 Att gestalta verkligheten

Gestaltningsteorin (på engelska *framing theory*) hör till de mest väletablerade, viktiga och relevanta inom medieforskning och politisk kommunikation. Den har under de senaste årtiondena varit en av de mest använda och citerade teorierna och det sägs bland vissa att den utgör ett nytt paradig i forskningen om media.⁴⁶ Gestaltningsteorin handlar om mer än bara medias makt över vad som sägs och inte sägs. Den handlar om hur media gestaltar verkligheten och i förlängningen påverkar hur människor uppfattar den. Media sprider och reproducerar, genom att gestalta verkligheten utifrån ett visst perspektiv, olika maktcentras och ideologiers mening om hur verkligheten förhåller sig.⁴⁷

⁴¹ Asp 2011:21

⁴² Asp 2011:15-6

⁴³ Asp 2011

⁴⁴ ibid.

⁴⁵ Asp 2011:16

⁴⁶ Strömbäck 2009:118-9

⁴⁷ ibid. 119

Det engelska ordet, *framing theory*, är en mycket god förklaring på vad som är centralt i denna teori. *To frame* betyder på svenska att gestalta och rama in något på ett särskilt sätt i ett särskilt sammanhang. Ervin Goffman, sociolog och upphovsman till uttrycket, använde det i ett helt annat sammanhang – nämligen om hur erfarenheter begripliggörs, tolkas och ges mening. Sociologin menar att människan ständigt strävar efter att förstå sin omgivning, sätta den i ett sammanhang och tolka den och att gestaltningsteorin på så vis är ofrånkomlig. Vid varje kommunikation med en annan människa gestaltar vi det vi talar om. Likadant gör media och journalister.⁴⁸

Vad är en nyhet? Det tål att reflekteras över. Vanligtvis ges förklaringen att media och nyheterna skildrar verkligheten och att vi genom att ta del av dess innehåll genom de kanaler som erbjuds, tar del av en objektiv bild av verkligheten.⁴⁹ Det må vara en tämligen romantiserad bild – verkligheten (om man nu i sammanhanget skall tala om någon sådan), kan ses ur ett helt annat perspektiv. Om vi ifrågasätter medias framställning av en nyhet som verkligheten, vad är det istället? Ett sådant antagande kräver någon form av alternativ. En god början för ett sådant resonemang är att påminna sig om att verkligheten är näst intill oändlig, medan medias begränsade utrymme i tidningen, i radio, på TV eller på internet är begränsat. Det förefaller omöjligt att få verkligheten att passa in i ett begränsat format. Jesper Strömbäck skriver istället följande om förhållandet mellan journalister och verkligheten:

I stället för att se journalistiska nyheter som spegelbilder av verkligheten bör man se dem som (re)konstruktioner eller gestaltningar av verkligheten. Det finns alltid någon form av relation mellan nyheternas gestaltningar av verkligheten och verkligheten som sådan, men det går aldrig att sätta likhetstecken mellan verkligheten och nyheternas bild av den.⁵⁰

Gestaltningsteorin är med andra ord uppbyggd på två observationer. Dels den första observationen att bilden av verkligheten (genom nyhetens perspektiv) aldrig är densamme som verkligheten i sig. Verkligheten beskrivs inte i media av journalister – den rekonstrueras och gestaltas, förpackas och levereras. Journalisterna har genom den dagordningsmakt de delvis besitter möjligheten att välja ut vissa aspekter om nyheten som i sin tur framhäver de perspektiv och den gestaltning av verkligheten som önskas.⁵¹ Även om flera exakta definitioner av vad gestaltningsteorin innebär, delar de samma grundläggande budskap: ”[...] gestaltningar är uttryck för specifika sätt att medvetet eller omedvetet organisera information, och gestaltningar formas genom val av ord, fakta, perspektiv, källor och betoningar.”⁵² Den andra observationen som gestaltningsteorin är uppbyggd på är att vad som påverkar människors bilder av verkligheten inte är verkligheten i sig, utan istället nyhetens bild av den. Människorna blir mer mottagliga för medias gestaltade verklighet om de är beroende av dem för information. Ju mer beroende – desto mer mottaglig.

Genom att aktivera vissa idéer, känslor och värderingar snarare än andra, uppmuntrar nyheterna vissa specifika sätt att tänka kring politiska fenomen, och genom detta leder nyheterna publiken till mer eller mindre förutsägbara slutsatser.⁵³

⁴⁸ ibid.

⁴⁹ ibid.

⁵⁰ Strömbäck 2009:120

⁵¹ Strömbäck 2009:120-1

⁵² Strömbäck 2009:121

⁵³ Price et al 1997:483 i Strömbäck 2009:122

Sammanfattningsvis, gestaltningsteorin handlar om hur vi i all kommunikation ger vår bild av verkligheten, hur vi paketerar in den i ett visst format, ger den ett visst värde och skildrar den utifrån ett särskilt perspektiv. Vi kommunicerar således inte ut verkligheten, utan vår uppfattning om den, eller möjligtvis hur vi vill att omgivningen skall uppfatta den. Media och journalister har denna makt över innehållet, så till vida att de genom rubriker, text och *bild* m.m. kan hos läsaren eller mottagaren aktivera en idé, tanke eller känsla av hur innehållet bör värderas. Genom talesättet *som man frågar får man svar* kan vi få en bild av vad som menas med gestaltningsteorin. Beroende på vilket svar som önskas, formuleras frågan därefter. Frågan gestaltar den verklighet utifrån vilken svaret grundas. Exempelvis, en fråga om inställningen till svensk vapenexport kan formuleras, gestaltas, utifrån två olika perspektiv. Frågan kan dels ställas så här: *Bör Sverige exportera högteknologisk försvarsutrustning till länder även utanför den Europeiska unionen?* Eller så här: *Bör Sverige exportera krigsmaterial till diktaturer i mellanöstern?* Beroende på vilken verklighetsuppfattning frågeställaren har, huruvida det handlar om försvarsmaterial eller krigsmaterial, ställs frågan. Frågan speglar således inte verkligheten, utan enbart den gestaltning av verkligheten som frågeställaren framhåver.

På ämnet nyhetsbilder av politiker, som behandlas i denna uppsats, är den konkreta betydelsen att en nyhetsartikel om en eller flera politiker kan gestaltas med ord och/eller bilder, som ger läsaren en förvarning om vilket perspektiv artikeln har. Exempelvis, en artikel med den tämligen neutrala rubriken *Här tar statsministern emot beskedet*, är tämligen intetsägande om inte läsaren även läser tillhörande text, alternativt betraktar tillhörande bild. En bild på en arg, skamsen eller irriterad statsminister ger troligtvis rubriken en annan innebörd än om statsministern framställs som glad, road, triumferande eller liknande. Kort sagt, nyhetsbilden är en kanal genom vilken media kan konstruera och gestalta en verklighet som läsaren sedan ställs inför. Vad innebär då gestaltningsteorin för förhållandet mellan media och medborgare? Med Jesper Strömbäcks ord: ”I den utsträckning som medborgarna påverkas av mediernas (eller de politiska aktörernas) gestaltningar har det betydelse för deras åsikter, attityder och beteenden.”⁵⁴

3.4 Bilden i nyhetsmedia

Dessutom kan ett foto markera tidningens ställningstaganden i vissa frågor tydligare än vad själva texten gör.⁵⁵

Bilden fungerar naturligtvis som en del av gestaltningsteorin, men är i sig – oavhängigt kontext – kraftfull i sin förmåga att förmedla. Den förmedlar ett budskap, uppmanar oss till handling och frambringar känslor av glädje, sorg, ilska eller oro. Bildens betydelse i nyhetsmedia kan och bör inte på något sätt förminska. Det finns i sammanhanget för uppsatsens teoribildning några särskilt intressanta begrepp. *Metonymi* är ett av dessa. En metonymi är en bild som sammanfattar en händelse genom att vara nära förknippat med den. Man kan säga att en metonymi är en del av helheten, eller en helhet som anger delen. En tydligt metonymisk bild behöver nödvändigtvis inte visa själva händelsen, utan kan istället gestalta konsekvenserna av den. Krig och konflikter som i

⁵⁴ Strömbäck 2009:125

⁵⁵ Mral & Olinder 2011:76

bild skildras i media torde vara ett utmärkt exempel på denna typ av bilds kraft. I dessa sammanhang kan bilden visa sönderbombade hus och enskilda personers förluster av ägodelar eller närstående. Situationen är mer omfattande än så, men för att kunna relatera till händelsen låter vi bilden symbolisera den genom något vi kan förstå. Estoniakatastrofen skildrades på liknande vis, genom en bild som endast visade platsen för förlisningen – inget annat. Det tomma havet fick symbolisera allt det som gick förlorat. En utvald del fick symbolisera helheten.⁵⁶ Fortsättningsvis, att nyhetsbilden kan och har använts för att framställa en part i goda dager och den andra i dåliga sådana, samt för att skildra en händelse ur ett särskilt perspektiv, ger Kari Andén-Papadopoulos uttryck för i följande slutsats om den svenska bildjournalistikens rapportering av Vietnamkriget. Citatet inkluderas för att illustrera hur bilden kan användas för att etablera ett paradig:

De amerikanska soldaterna skildras inte i några komprometterande roller – som mördare, torterare eller våldtäktsmän – utan framstår som goda och generösa medmänniskor. De hjälper och beskyddar den sydvietnamesiska befolkningen, ger sötsaker och läkarvård åt barnen och offer sig hjältemodigt för drabbade kamrater. Civilbefolkningen hyllar de amerikanska soldaterna som hjältar. /.../ Den sydvietnamesiska militären, USA:s allierade i kriget, får agera ställföreträdande bödel för supermakten. I den mån tortyr och avrättningar visas, är det uteslutande sydvietnamesiska soldater som utför dåden. /.../ Sammantaget representerar fotografierna Vietnamkriget på ett sätt som framställer den västerländska kulturella identiteten som djupt maskulin, modern och civiliserad. Väst associeras med makt, styrka, disciplin, heroism, civilisation, rationalitet, frihet. Dess asiatiska Andra med feminiserad svaghet, sårbarhet, primitivitet, emotionalitet och inskränkt tradition – liksom med smärta, förödmjukelse och död.⁵⁷

Det kanske vore på sin plats att redan här stanna upp och avdramatisera bilden av partiföreträdare i tider kring ett val. Inga som helst paralleller torde kunna dras mellan hur krig och elände skildras i bild och på vilket sätt partiföreträdare framställs under en valrörelse. Men oavsett sammanhang säger ovanstående något om bildens betydelse och dess förmåga att sätta bilden (om uttrycket tillåts...) av ett fenomen, vilket till syvene och sist är uppsatsens kärna.

Fortsättningsvis, ytterligare belägg för att bilden har blivit en allt viktigare del i hur media rapporterar kring riksdagsvalet ger mediavalsundersökningen. Denne har registrerat två trender inom förhållandet mellan text, rubrik och bild – som otvetydigt talar för bildens ökade betydelse. Övergången 2006 till tabloidformat i morgonpressen (DN och GP) fick till följd att textmaterialet per tidning minskade dramatiskt, samtidigt som bildmaterialet, å andra sidan, ökade i nästintill samma takt som textmaterialet minskade. Mediavalsundersökningen har beräknat skillnaden mellan valåren 2002, 2006 och 2010. I valet 2002 bestod över 60 procent av storstadsmorgontidningarnas valbevakning av text. I valet 2006 hade den siffran sjunkit till 49 procent. Som en bekräftelse på trenden skedde samma nedgång i kvällspressen. Mellan valen 2006 och 2010 skedde en stabilisering, även om bildmaterialet i morgonpressen fortsatte att öka. Stabiliseringen innebar bildmaterialet i storstadsmorgonpressen upptog lika stort utrymme som i kvällspressen. Med 42 respektive 43 procent bildmaterial av valbevakningen var det endast rubrikernas storlek som skilde dem åt. Dessa var större i kvällspressen.⁵⁸

⁵⁶ Mral & Olinder 2011:26-7; Carlsson & Koppfeldt 2008:56

⁵⁷ Andén-Papadopoulos 2000:164 i Bengtsson 2011:63-4

⁵⁸ Asp 2011:82

Dessa siffror talar för att i förhållandet mellan text, rubrik och bild har bildens plats kommit att bli större. Sedan övergången till tabloidformat börjar storstadsmorgontidningarna allt mer likna kvällspressen och de är numera näst intill identiska i sin uppbyggnad⁵⁹. Detta säger oss att bilden spelar en central roll för artiklar i nyhetsmedia, och stärker således uppsatsens tes. Vidare utgör mediavalsundersökningens mätningar om förhållandet mellan text, rubrik och bild en god teoretisk ansats, givet tidigare diskussion om gestaltningsteorin.

3.5 Semiotik

Semiotiken är i sammanhanget central. Ordet kommer ursprungligen ifrån grekiskans *semeion*, som betyder tecken. Semiotik kallas för vetenskapen om tecken och dess funktioner och egenskaper och undersöker mänsklig betydelseproduktion i bred mening, samt villkoren för kommunikation och dess samband med samhällets normer.⁶⁰ Ett tecken har en betydelse som kan tolkas av den som analyserar det och i en bildanalys skiljer man på *vad* man ser, och *hur* man ser det. Ett visuellt tolkningsförfarande av en eller flera personer på bild kräver ett betraktande av bildens alla detaljer – linjer, färger, kroppshållning, blick osv. Det är likväl viktigt att betrakta bilden utifrån de kulturella associationer en bild ger upphov till samt utifrån den kontext den existerar.⁶¹ *Denotation*, *konnotation* och *framing* är viktiga begrepp från semiotiken som nedan skall diskuteras.

Ingången till en bildanalys är att först ställa sig frågan vad det är man har framför sig – *vad ser jag?* För att inga detaljer skall utelämnas eller gås miste om analyseras hela bilden utifrån den denotativa nivån och beskriver sedan de bärande elementen för bildens betydelse. Begreppet som förklarar detta tillvägagångssätt kallas för *denotation* och är inom semiotisk metod ett annat uttryck för att identifiera vad bilden föreställer.

Vid studerandet av bilden bör också den avbildade personens kroppshållning och blick samt hur det skapar engagemang hos betraktaren, analyseras. Är exempelvis den avbildade personen avbildad framifrån, bakifrån eller ifrån sidan? Är blicken riktad in i kameran, det vill säga mot betraktaren, eller är den riktad åt något annat håll? Framstår personen på bilden som engagerad eller distanserad från omgivningen? Även relationen mellan eventuellt flera personer på en och samma bild bör beaktas. Dessa element är i sammanhanget viktigt för att förstå helheten och underliggande betydelser. De kulturella associationer som utläses genom att dessa frågor ställs och besvaras beskrivs som den *konnotativa nivån* i en bildanalys.⁶² Konnotation brukar också definieras som medbetydelse. Det betyder att bildens konnotativa nivå är underliggande och inte något som kan pekats ut direkt genom att enbart observera bilden. Hur vi uppfattar bilden, vad den får oss att tänka på, vilka associationer den skapar och vilka känslor den väcker, är alla konnotativa nivåer. Att göra en bildanalys förutsätter såväl en denotativ som konnotativ nivå, i kombination med ett förhållningssätt till inramningen.⁶³

⁵⁹ *ibid.*

⁶⁰ Nordström 2003:115

⁶¹ Ekström & Larsson 2010:181

⁶² Ekström & Larsson 2010:181-3;

⁶³ Carlsson & Koppfeldt 2008:18

Begreppet vi tidigare bekantat oss med, *framing*, är fortsatt relevant även i en bildanalys. Det vill säga, att studera bilden i relation till texten, alltså sammanhanget, är viktigt för att förstå den kontext som bilden befinner sig i och således uppfylla det som diskuterades under rubrik 3.1: att identifiera djupare betydelser än den som vid en första anblick manifesteras. Framing innebär att man ställer bilden i relation till texten för att på så sätt skapa sig en bild av sammanhanget och helheten.⁶⁴ Bilder är vad man därför kan kalla polysemiska – mångtydiga. Ord bidrar till att ”fixera den flytande kedjan av betecknade så att problemen med osäkra tecken motverkas”.⁶⁵ Vidare kan bildtexten beskrivas som ”ett parasiterande meddelande avsett att konnotera bilden, att skynda på den med en eller flera betecknade av andra graden”.⁶⁶ Det betyder att texten i sammanhanget är viktig för bildens helhetsintryck och kan sägas förankra bilden och således ge den en särskild mening.⁶⁷

En bildanalys består alltså av en denotation, konnotation och en analys av bildens kontext (framing). En bilds mening och betydelse kan inte enbart grundas på någon av dessa nivåer. Det går således inte att bedöma en bild utifrån enbart vad man ser; inte heller enbart utifrån vad man känner och vilka associationer man får. Vad man ser, hur man ser och i vilket sammanhang utgör därför grunden för varje bildanalys.⁶⁸

3.6 Bildens retorik

En del av att analysera en bild består av att använda sig av retorikens lära. Retoriken handlar i mångt och mycket hur förtroende, tillit och kommunikation skapas. Actio är den latinska termen för framförande och betonar vikten av röst och kroppsspråk.⁶⁹ Syftet med att lyfta retoriken i sammanhanget är bygga en teoretisk ansats till vad som anses förtroendeingivande och tilltalande; det vill säga, vad som i kroppsspråket anses gynnande respektive missgynnande.

Quintilianus, den romerska retorikern, menade att: ”Om man vill ge ett fint intryck bör man hålla huvudet naturligt och högt”.⁷⁰ Hålls huvudet högt signalerar det kontroll, status och ger ett säkert intryck. Kroppshållningen avslöjar i mångt och mycket den egna känslan och överför den till betraktaren. Därför, en hopsjunkna hållning med hängande axlar kan betyda rädsla, nervositet, besvär eller liknande. Den goda kroppshållningen med huvudet högt och axlarna i en naturligt avspänd position ger således ett positivt och stabilt intryck.⁷¹ Rörelser kan även de användas för att uttrycka känslor, poängtera något eller förmedla engagemang. Om händer och gester säger Quintilianus: ”Använder vi inte dem för att kräva, utlova, åkalla, uppgiva, hota, bönfälla, uttrycka vår avsky och fruktan, fråga, förneka, visa vår glädje, sorg, tvekan, skuld och ånger eller för att ange storlek, mängd, antal och tid [...]”⁷²

⁶⁴ Ekström & Larsson 2010:181-2

⁶⁵ Barthes 1961 i Fiske 1997:149 (kursiv i original)

⁶⁶ Barthes 1961 i Fiske 1997:149

⁶⁷ Fiske 1997:149

⁶⁸ Syftet är vad som framgår under rubrik 1.2. För att tillgodose det krävs således en analys av bildens sammanhang. Det betyder dock *inte* att studiens syfte nu ändrats till att inkludera en textanalys, utan endast att en bildanalys *förutsätter en analys av sammanhanget*, i detta fall text.

⁶⁹ Gunnarsson 2004:137ff

⁷⁰ Gunnarsson 2004:143

⁷¹ Gunnarsson 2004:143

⁷² Gunnarsson 2004:145

Författarna Anders Carlsson och Thomas Koppfeldt har i boken *Visuell Retorik*⁷³ skapat en lathund för retorisk analys i tre steg. Lathunden kan användas vid bildbeskrivningar och tolkningar och svara på frågor som hur bilden används för att åskådliggöra, vinkla och argumentera för ett budskap samt vilka konnotationer som bilden väcker och hur de bidrar till den framställningens bakgrund. Analysen bygger på de inom retoriken välkända begreppen *etos*, *patos* och *logos* – översatt till förtroende, känslor och logik. För det första, *etos* handlar om att skapa ett förtroende och en välvilja, att göra den framställda intressant, attraktiv och tilltalande. *Etos* handlar också om att bygga den så kallade vi-känslan, som innebär att den avbildade och publiken framställs som lika och med gemensamma intressen, värderingar eller utgångspunkter. Utseende kan här spela roll för att bygga personens anseende eller auktoritet; det vill säga, framställs personen på ett sätt som negativt framhäver dennes utseende, kan det bidra till lägre anseende och/eller auktoritet, samtidigt som en positiv framhävnings av personens utseende kan skapa de motsatta associationerna – högt anseende och auktoritet. För det andra, *logos* handlar om hur man får mottagaren att se, tänka eller dra slutsatser av något. Detta kan göras genom att exempelvis använda sig av metaforer, statistik, siffror eller nyttoargument. Syftet är att övertyga mottagaren att någonting är sant. Slutligen, känslor väcks genom att använda sig av *patos*argument. De innebär att skapa fruktan eller vrede, väcka hopp och förväntan, skapa glädje, hänryckning eller utlevelse samt väcka medlidande och medkänsla. Det görs genom att exempelvis visa på trygghet, gemenskap, framgång, humor, positiva känsloutlevelser, kollektiva hänryckningar, skapa samhörighet genom otur, olyckor eller lidande för människor.⁷⁴

Analysen som presenterats i tre steg utgör en teoretisk byggsten för att kunna avgöra huruvida en bild föreställande en partiföreträdare eller ett regeringsalternativ är gynnande eller missgynnande. Dessa känslor, uttryck och egenskaper som förmedlas via retoriken uttrycks även i bild och går således att analysera och tolka.

3.7 Ansiktsuttryck

Ett viktigt verktyg i bedömningen huruvida en bild är gynnande, missgynnande eller neutral är att bedöma hur personen på bilden ser ut – det vill säga, vilka känslor personen uttrycker genom ansiktet. Psykologen Silvan Tomkins utvecklade under 1950-talet affektteorin, genom vilken denne förklarade att människans ansikte uttrycker flera grundemotioner, så som sorg, ilska, glädje, avsmak, förvåning, förakt och besvär. Teorin verifierades sedermera av Paul Ekman, som genom experiment kunde slå fast att människor världen över tolkade dessa ansiktsuttryck på samma sätt.⁷⁵ Väl medveten om att psykologins lära om ansiktsuttryck kan kompliceras och diskuteras vidare, konstaterar ändå aktuella uppsats att universala ansiktsuttryck och tolkningar av dessa är vetenskapligt belagda. Glädje och dylikt är universalt förstått, liksom ilska och dylikt, och det stärker tilltron till de tolkningar som görs utifrån de kriterierna. Förenklat: ”En

Figur 3.2 Ekmans universala ansiktsuttryck
Källa: Björk & Wadenbrandt 2011:31

⁷³ 2008

⁷⁴ Carlsson & Koppfeldt 2008:116-9

⁷⁵ Björk & Wadenbrandt 2011:31

människa som ofta ler har ett mer positivt inflytande på sin omgivning än en person som alltid är allvarlig [...]”⁷⁶ Relevansen till uppsatsen är stor. Mycket av analysen vilar på en bedömning av personens ansiktsuttryck. Att därför presentera teoribildning kring universala ansiktsuttryck, om än i korta ordalag, är därför centralt.

⁷⁶ Lyle 1991:48

4. METOD OCH MATERIAL

3.1 Den kvantitativa och kvalitativa innehållsanalysen

En undersökningsstrategi kan läggas upp på flera olika sätt. Det första valet som forskaren ställs inför är valet mellan en experimentell eller en icke-experimentell strategi. I fall den senare är aktuell ställs man inför ytterligare två val – få fall eller flera fall? En rad olika typer av urval och insamlingsmetoder för material finns sedan att välja bland⁷⁷.

Först, uppsatsen är av jämförande art. Även om syftet inte söker jämföra de två tidningarna, utan endast beskriva och värdera, skapas dock utrymme för att göra just en sådan jämförelse. Vidare, givet att syftet närmast uppenbart utesluter den experimentella undersökningsmetoden finns den icke-experimentella kvar att tillgå. Frågan är då – hur många fall skall undersökas? Ett fåtal, eller flera? Redan här kan det påpekas att uppsatsen kommer att innehålla inslag av såväl den intensiva som den extensiva metoden. Intensiv för dess få analysenheter (Göteborgs-Posten och Hallandsposten) och både extensiv och intensiv i materialgranskningen. Den extensiva ambitionen återfinns i sättet resultatet kommer att redovisas på; antalet bilder på respektive partiledare och regeringsalternativ kommer att presenteras i siffror. De intensiva ambitionerna framträder vid tolkningsförfarandet, vid avgörandet huruvida den publicerade bilden är gynnande, missgynnande eller neutral. Den korrekta beskrivningen uppsatsens tillvägagångssätt är att det är kvantitativ innehållsanalys med kvalitativa inslag. En innehållsanalys innebär en undersökning av innehållet i något skriftligt, muntligt eller bildligt. Kvantitativ betyder här att undersökningen baseras på likvärdiga kriterier och jämförbara uppgifter så att resultaten kan uttryckas med siffror.⁷⁸ Det kvalitativa inslaget kommer som ovan nämnt i tolkningsförfarandet då en mer djupgående analys av varje bild krävs. Resultaten kommer dock att redovisas kvantitativt i den mån siffror används för att beskriva verkligheten.

3.2 Material

Uppsatsens material är de bilder som i Hallandsposten och Göteborgs-Posten mellan datumen 19 augusti – 19 september 2010, finns publicerade i respektive pappersupplagor (se tidigare rubrik 1.3 för diskussion kring vilka delar). Det fysiska undersökningsmaterialet gällande Hallandsposten utgörs av de arkiverade pappersupplagorna av Hallandsposten som finns tillgängliga för allmänheten på Halmstad stadsbibliotek⁷⁹. Gällande Göteborgs-Posten är undersökningsmaterialet de mikrofilmer som finns tillgängliga för allmänheten på Kurs- och tidningsbiblioteket (KTB)⁸⁰ i Göteborg. Det finns alltså en viss skillnad i de två materialdelarna. En viss kritik kan naturligtvis riktas mot att en sådan skillnad skapar olika förutsättningar för tolkningarna. Det ska dock understrykas att största försiktighet och noggrannhet har iakttagits för att minimera dessa skillnader; den största av vilka är att mikrofilmer är i svart-vitt, medan pappersupplagorna som bekant delvis är

⁷⁷ ibid. 96-7

⁷⁸ Esaiasson et al 2007:224

⁷⁹ Axel Olsons gata 1, 302 27 Halmstad

⁸⁰ Vasagatan 2A, 411 24 Göteborg

i färg. Vidare kan dock tilläggas att skillnaderna i att avläsa och tolka bilder inte har varit nämnvärt stora och därför inte utgjort något hinder.

3.3 Kan tolkningar vara vetenskapliga?

Inledningsvis kan det vara på plats att ställa sig den fråga som är viktigast för uppsatsens tillförlitlighet och giltighet. Kan tolkningar vara vetenskapliga? Uppsatsens verktyg för att tillgodose syftet är uteslutande tolkningar, vilket rimligen torde föranleda en viss diskussion kring ämnet. Den tvärvetenskapliga ansatsen i uppsatsen inkluderar metoder från media- och kommunikationsvetenskapen, som i sin tur är starkt influerad av tolkande vetenskaper, däribland semiologin (semiotik).⁸¹ Gemensamt för dessa influenser är att de undersöker *meningen* och *betydelsen* i sociala handlingar, texter, samtal och kulturprodukter så som fotografier; det vill säga, helt i linje med vad som behandlas i denna uppsats. En förutsättning för att vi ska förstå dessa handlingars betydelse och mening är att vi har tillgång till samhällets så kallade koder och associationer. En bild kan sägas bestå av sammansatta tecken och symboler som i sin tur endast kan förstås om de tolkas utifrån dessa koder och associationer. Förförståelse, som vi kan kalla dessa koder, är en förutsättning för att bilderna skall bli begripliga. Följaktligen måste då frågan ställas: om tolkningen bygger på förförståelse, är inte då vetenskapen subjektiv? Å ena sidan blir svaret ja, i den mån det alltid är ett subjekt som tolkar något. All tolkning, observation och granskning innebär att tillskriva något ett värde och innebörd. Men vetenskapen är inte subjektiv i den mån att den baseras på öppenhet, intersubjektivitet, koherens och contextualitet.⁸²

Som svar på rubrikens fråga kan det således sägas finnas en vetenskaplig och en icke-vetenskaplig tolkning. Den tolkande vetenskapen har utvecklat flera metodregler och kriterier som skall garantera vetenskaplighet och tillförlitlighet. Den vetenskapliga tolkningen förutsätter således att processen hanterar ovan nämnda begrepp med största varsamhet och respekt. En god forskare eller uppsatsförfattare förhåller sig kritiskt till den egna tolkningen, identifierar djupare betydelser än den som vid en första anblick manifesteras och agerar genomgående samstämmigt och konsekvent.⁸³ Den aktuella uppsatsens största utmaning är således att redovisa tolkningsförfarandet och dess kriterier så explicit som möjligt. Om så görs finns goda vetenskapliga grunder för de tolkningar och resultat som så småningom redovisas.

3.4 Metod för att analysera bildens kontext

Bildens kontext (begreppet *framing* under rubrik 3.5) analyseras utifrån hur en missgynnande, gynnande eller neutral bild operationaliserats, det vill säga utifrån de associationer (konnotativ nivå) som kontexten frambringar. Tillvägagångssättet liknar en textanalys, där analysen genomförs genom att studera de ord som står i relation till bilden (bildtext och artikelrubrik). Att använda sig av modeller för textanalyser är dock motsägelsefullt eftersom text inte utgör något enhetligt fenomen som kan fångas in med en modell. Att analysera en text handlar istället om att närma sig betydelsen av den förutsättningslöst, tolka varje sammanhang oavhängigt andra och göra

⁸¹ Ekström & Larsson 2010:15

⁸² ibid. 15-7

⁸³ ibid. 16-7

iakttagelser för varje enskilt objekt. ”Man provar sig fram, öppnar en dörr, ställer en fråga och gör en iakttagelse som man väljer att undersöka vidare. Sedan fortsätter man från ett annat håll, öppnar en ny dörr, ser ett eventuellt mönster och testar vidare.”⁸⁴ Det konkreta arbetet med att analysera kontexten kommer således att gå till på så vis att artikelrubrik och bildtext analyseras förutsättningslöst där ord som associeras (den konnotativa nivån) med gynnande, missgynnande eller neutralt beskrivs och därefter kategoriseras i syfte att tydliggöra tolkningarna. Ord som anses gynnande kan exempelvis vara de med associationer till framgång, sammanhållning eller enighet, samt positivt laddade ord relaterade till ett högt etos, patos eller logos. Missgynnande ord associerar till kris, kaos, stridigheter eller motgång, samt negativt laddade ord relaterade till ett lågt etos, patos eller logos.

Följaktligen, ord som inte associerar till något av ovanstående hör till kategorin neutral. Ambitionen är att under analysens gång kartlägga och notera de ord som uppfattas på ett visst sätt och sedan kategorisera och redovisa dem i samband med resultatredovisningen. Tolkningsförfarandet beskrivs i följande kvalitativa tolkningsschema som sedermera kommer att användas vid bildanalysen. Observera att slutsatsdragning görs utifrån den helhet som utgör tolkningsschemat.

3.5 Definitioner och operationaliseringar

Det är alldeles nödvändigt att ägna tid åt att definiera vad som menas med de centrala begrepp som används i uppsatsens frågeställningar. De centrala begrepp som behöver definieras är: bild, bildens kontext, företrädare, bild på regeringsalternativ, missgynnande bild, gynnande bild samt neutral bild och övrig bild.

Bild

Diskussionen om vad som utgör en bild var relevant tidigare i uppsatsen (rubrik 1.3), och har således diskuterats, men skall än en gång tydliggöras i det aktuella sammanhanget för att minimera risken för missuppfattningar. Med en *bild* menas i denna uppsats ett av en fysisk kamera taget fotografi. Genom att utesluta vad det *inte* innebär, kan definitionen förtydligas ytterligare. En bild i denna uppsats är *inte* en målning, karikatyr eller annat dylikt konstverk som skapar ett visuellt objekt. Inte heller reklambild, annons eller något annat jämförbart. Bildens operationella definition är *framsida*, *helsida* och *annan*, vilket betyder att bilderna kommer att delas in i kategorier, beroende av om de finns på tidningens framsida (GP Ekonomi/Politik samt HP Del 1 och 2 inkluderat), helsida inuti tidningen eller annan. De kommer dock inte värderas olika, i den mån de ges olika värde (ex: en framsida = två vanliga), eftersom en sådan indelning blir problematiskt såväl för förståelsen av resultatets helhet, men också tekniskt. Att en framsida eller helsida skulle *motsvara* ett antal andra bilder är givet uppsatsens ambitioner en alldeles för implicit vetenskap. Indelningen görs således endast i syftet att belysa fördelningen.

Bildens kontext

Bilden är som tidigare nämnt inte isolerad från det övriga sammanhanget. *Bildens kontext* kräver därför sin definition. Uppsatsen väljer att mäta denna kontext i termer av bildtext och artikelrubrik –

⁸⁴ Ekström & Larsson 2010:160

bildtexten därför att den står i direkt relation till bilden, och artikelrubriken eftersom denna torde rama in artikelns (i vilken bilden existerar) helhet. Dessutom, givet rubrikens centrala position i artikeln ger den också ett 'förslag' eller en 'ingång' till hur bilden och helheten kan tolkas.

Företrädare

Med en *företrädare* menas en fysisk person som av de i uppsatsen inkluderade riksdagspartierna valts till ordförande för respektive parti, eller annan person med en jämförelsebar post inom inkluderade partier. De vanliga torde vara att benämna dessa partiledare, men eftersom Miljöpartiet inte har partiledare, utan språkrör, har företrädare valts som en mer neutral benämning. Företrädare operationaliseras således som någon av följande personer: Lars Ohly (V), Mona Sahlin (S), Maria Wetterstrand (Mp), Peter Eriksson (Mp), Maud Olofsson (C), Jan Björklund (Fp), Göran Hägglund (Kd) och Fredrik Reinfeldt (M). Notera att, i samstämmighet med definitionen av bild, hör *inte* karikatyrer, målningar eller annat dylikt konstverk föreställande företrädare till denna operationalisering. Inte heller fotografier av karikatyrer, illustrationer, målningar eller annat dylikt konstverk föreställande företrädare.

Bild av regeringsalternativ

Vad som utgör en bild av ett regeringsalternativ är dock inte lika självklart, och dess operationalisering måste med all tydlighet definieras. En möjlighet är att definiera en bild på ett regeringsalternativ som en bild föreställande fler än en företrädare inom regeringsalternativet. Det skapar dock en del problem. Givet det faktum att de båda regeringsalternativen, Alliansen och de Rödgröna, inte består av lika många partier blir jämförelsen dem emellan skev vid användning av den definitionen. Bortfallet blir procentuellt större hos de Rödgröna, än inom Alliansen, om en partiföreträdare inte ingår i bilden, vilket får till följd att konsekventa och förutsebara jämförelser försvåras. Det enda rimliga är således att *ge bild av regeringsalternativ* den operationella definitionen: en bild föreställande företrädare för samtliga partier inom ett regeringsalternativ.⁸⁵

Gynnande bild

Den gynnande bilden är på den denotativa nivån är lättförståelig och begriplig, det vill säga den avbildade aktören, genom bildens uppbyggnad (skärpa, fokus, kvalité osv.), går att urskilja. Vidare, på den konnotativa nivån frambringar den gynnande bilden associationer till ett högt etos (välvilja, förtroende, intressant, attraktiv, tilltalande, vi-känsla, ansvar, ärlighet, goda avsikter), logos (statistik, siffror, nyttoargument, fakta samt logik som stärker den avbildades ställning) samt patos (hopp, förväntan, humor, samhörighet genom exempelvis eget lidande, positiva känsloutlevelser). Den avbildade personens etos och/eller patos kan exempelvis stärkas genom den omgivning som personen befinner sig i. Exempelvis, finns runtomkring aktören personer som genom till exempel applåder, leenden, beundran eller liknande förstärker aktörens trovärdighet, attraktion, ansvarskänsla o.s.v., är detta ett gynnande kriterium för att bedöma personens etos och/eller patos. Fortsättningsvis, var den avbildade aktören fäster sin blick är relevant; en höjd blick kan signalera vision eller hopp (därför förtroende, välvilja) och därmed anses gynnande. En blick in i kameran kan skapa en vi-känsla (etos) och därför vara gynnande. Vidare kan alla kriterier sammantaget, retorik,

⁸⁵ Gällande de Rödgröna räcker det med att en (1) företrädare för Miljöpartiet finns med på bilden.

actio och ansiktsuttryck, skapa en bild av personen som välviljande, förtroendeingivande, ansvarsfull och pålitlig. Detta anses gynnande. Retorikens actio är i den gynnande bilden det som signalerar säkerhet, stabilitet, auktoritet och/eller där gester och rörelser förstärker den avbildades etos, logos eller patos. En god hållning med huvudet högt och ryggen rak kan exempelvis vara gynnande, men även övriga positioner som signalerar kroppskontroll, auktoritet och stabilitet är gynnande. Även gester som visar på engagemang och entusiasm. Ansiktsuttrycket är i en gynnande bild glädje, lycka, leende, skratt eller ansiktsuttryck som associeras med förtroende, välvilja o.s.v. Slutligen, den gynnande bildens kontext innehåller ord eller meningar som associeras med framgång, sammanhållning, enighet eller ett högt etos, patos, logos eller liknande. Även positivt laddade ord som välfärd, jobb, manifest, löfte och trygghet eller liknande är i sammanhanget gynnande. För att en bild skall kunna tolkas som gynnande krävs det att någon av dessa kriterier är uppfyllda.

Missgynnande bild

Den missgynnande bilden är motsatsen till den gynnande bilden. Den missgynnande bilden är på den denotativa nivån svårförståelig och svårbegriplig, med vilket menas att aktören är svår att urskilja genom bildens uppbyggnad (skärpa, fokus, kvalité osv.). Den missgynnande bilden kan emellertid vara denotativt gynnande, men konnotativt missgynnande. En begriplig bild med bra skärpa, fokus och kvalité kan samtidigt visa en eller flera personer som framgår av den följande definitionen av en missgynnande konnotativ nivå. Vidare, på den konnotativa nivån frambringar den missgynnande bilden associationer till ett lågt etos (motsatsen till välvilja, förtroende, intressant, attraktiv, tilltalande, vi-känsla, ansvar, ärlighet, goda avsikter), logos (statistik, siffror, nyttoargument, fakta samt logik som försvagar den avbildades ställning) samt patos (motsatsen till hopp, förväntan, humor, samhörighet genom exempelvis eget lidande, positiva känsloutlevelser). Även här är aktörens omgivning ett viktigt kriterium för att bedöma huruvida bilden är missgynnande. Exempelvis, personer som runtomkring aktören visar på missnöje, misstänksamhet, ilska, vrede eller avsmak sänker personens etos och/eller patos. Försättningsvis, var den avbildade aktören fäster sin blick är relevant. En blick ner i marken kan signalera missnöje eller besvikelse (och därav ett lågt förtroende) och därmed anses missgynnande. Vidare kan alla kriterier sammantaget, retorik, actio och ansiktsuttryck, skapa en bild av personen som icke välviljande, icke förtroendeingivande, icke ansvarsfull o.s.v. Detta anses som missgynnande. Retorikens actio är i den missgynnande bilden det som signalerar osäkerhet, instabilitet, icke-auktoritet och/eller där gester och rörelser förstärker den avbildades negativa etos, logos eller patos. Exempelvis huvudet sänkt, tar sig för pannan, onaturlig hållning eller liknande. Ansiktsuttrycket är i en missgynnande bild ilska, avsmak, förakt, besvär eller liknande. Slutligen, den missgynnande bildens kontext innehåller ord eller meningar som associeras med kris, kaos, stridigheter, motgång eller ett lågt etos, patos, logos eller liknande. Även negativt laddade ord som klyfta, otrygghet och missnöje är i sammanhanget missgynnande. För att en bild skall kunna tolkas som missgynnande krävs det att någon av dessa kriterier är uppfyllda.

Neutral bild

Den neutrala bilden är på den denotativa nivån lättförståelig och begriplig, det vill säga den avbildade aktören, genom bildens uppbyggnad (skärpa, fokus, kvalité osv.), går att urskilja. På den konnotativa nivån frambringar den neutrala bilden varken positiva eller negativa associationer till etos, logos och patos. Det gäller även omgivningen i vilken aktören figurerar. Retorikens actio är neutralt och signalerar varken säkerhet eller osäkerhet osv. Psykologins ansiktsuttryck är neutrala, det vill säga varken ilska, avsmak, förakt eller glädje, leende, lycka, skratt och liknande. Slutligen, den neutrala bildens kontext innehåller ord eller meningar som är neutrala i den bemärkelsen de inte frambringar associationer till varken gynnande eller missgynnande betydelser, eller varken ett högt eller lågt etos, patos, logos eller liknande. För att en bild skall kunna tolkas som neutral krävs det att någon av dessa kriterier är uppfyllda.

Övrig bild

Den övriga bilden kommer att användas som kategori i de fall då en klassificeringen av en bild i något av ovanstående kategorier (missgynnande, gynnande, neutralt) inte är gångbart utefter uppsatsens tolkningsschema. Det kan exempelvis handla om en bild som är svårtolkad, innehåller flera motstridiga aspekter eller på grund av andra faktorer inte är möjlig att kategorisera. Genom att inkludera *övrig bild* ökar tilltron till uppsatsens tolkningar i och med att ingen bild på felaktig grund 'tvingas' in i någon kategori.⁸⁶ För att en bild skall kunna tolkas som övrig bild krävs det att någon av dessa kriterier är uppfyllda.

3.6 Tolkningsschema

Tolkningsförfarandet kommer att gå till väga på så vis att frågor ställs i enighet med operationaliseringarna och de presenterade teorierna. Analysen görs i tre steg: på denotativ nivå, konnotativ nivå samt en analys av bildens kontext. Analysen görs genom använda frågor som stöd för de olika nivåerna, exempelvis: vad finns på bilden (beskrivande denotativ) vilka associationer frambringar bilden (värderande konnotativ) samt i vilken kontext finns bilden (framing).

⁸⁶ Notera att syftet är vad uttryckts under rubrik 1.2. Kategorin *övrig bild* inkluderas endast av metodmässiga skäl då samtliga bilder inte garanterat kan kategoriseras enligt missgynnande, gynnande, neutral.

	Gynnande	Neutral	Missgynnande	Övrig
Denotation	Bildens aktör(er) går p.g.a. god skärpa, fokus och kvalitet att urskilja.	—	Bildens aktör(er) går p.g.a. dålig skärpa, fokus och kvalitet ej att urskilja.	Tolkning svår, därav ej möjlig att klassificera.
Konnotation: 1) Retorik 2) Ansiktsuttryck	1) Bilden frambringar (för aktören) associationer till ett högt etos, patos, logos samt ett fördelaktigt actio 2) Glädje, leende, lycka, skratt eller annat förtroendeingivande/välviljande ansiktsuttryck.	1) Bilden frambringar (för aktören) varken associationer till ett högt eller lågt etos, patos, logos eller fördelaktigt/ofördelaktigt actio. 2) Neutralt ansiktsuttryck – varken glädje, ilska, skratt, avsky, leende osv.	1) Bilden frambringar (för aktören) associationer till ett lågt etos, patos, logos samt ett ofördelaktigt actio. 2) Ilska, avsmak, förakt, besvär eller liknande.	Tolkning svår, därav ej möjlig att klassificera.
Kontext	Bildens kontext frambringar positiva associationer, exempelvis ord eller meningar som associeras med framgång, sammanhållning, enighet eller liknande. Positivt laddade ord som löfte, manifest, trygghet osv.	Bildens kontext frambringar varken positiva eller negativa associationer. Neutrala ord eller meningar utan värderande betydelse.	Bildens kontext frambringar negativa associationer, exempelvis ord eller meningar som associeras med kris, kaos, stridigheter, motgång eller liknande. Negativt laddade ord som klyfta, otrygghet osv.	Tolkning svår, därav ej möjlig att klassificera.

Figur 4.1 Tolkningsschema

3.7 Analysverktyg

Analysverktyget skapas och nyttjas i syfte att garantera undersökningens intersubjektivitet. Det vill säga, analysverktyget gör det möjligt för läsaren och/eller andra forskare/studenter att gå tillbaka och genomföra eller kontrollera undersökningen utefter samma mått. Analysverktyget underlättar också själva kodningen, i den mån de strukturerar upp arbetet, garanterar en viss procedursordning och tydliggör förfarandet i sin helhet. Som framgår av analysverktygen nedan är det uppbyggt utefter tre principer – identifikation, tolkning och slutsats. Kolumn 1-7 utgör bildens identifiering, kolumn 8-10 tolkningen samt kolumn 11 slutsatsen. Kodningen av materialet går till på så vis att kolumn 8-10 samt 11 besvaras med hjälp av det tolkningsschema som presenterades under 3.5.

Variabel	Förklaring
Numrering	Varje enskild bild numreras.
Upplaga	Datumet för tidningen som bilden förekommer i.
Del	Anger vilken del av GP bildens finns i.
Sidnummer	Anger vilken sida i den aktuella upplagan bilden finns på.
Bildtyp	Framsida, helsida eller annan.
Parti/block	Anger vilket parti/block personerna på bilden representerar.
Aktör(er)	Anger vilken/vilka aktörer som finns på bilden.
Denotation	Bildens denotativa tolkning enligt tolkningsschemat.
Konnotation	Bildens konnotativa tolkning enligt tolkningsschemat.
Kontext	Tolkning av bildens kontext enligt tolkningsschemat.
Slutsats	Gynnande, missgynnande, neutral eller övrig.

Figur 4.2 Analysverktyg

3.8 Validitet och reliabilitet

Uppsatsens validitet och reliabilitet kan på intet sätt garanteras – ”Problemet är kroniskt och i princip olösligt [...]”⁸⁷ – men det kan, och skall, diskuteras. Ambitionen är naturligtvis att avståndet mellan den teoretiska nivån och de operationella indikatorerna ska vara korta. Emellertid kan uppfattningarna om vad som är en missgynnande, gynnande eller neutral bild tänkas vara flera. Validiteten, att uppsatsen mäter det den avser mäta, är därför högst beroende av de motiveringar och förklaringar som återfinns i teorin och under avsnitt 3.3. Begreppens operationaliseringar är förankrade i väletablerade akademiska områden – retorik och psykologi (även om det senare

⁸⁷ Esaiasson et al 2007:63

redogjordes för i korta ordalag), vilket skapar en enkelhet och begriplighet kring undersökningen. Retorikens inslag i operationaliseringarna är vidare byggt på tidigare modeller för bildanalys, vilket genom torde ge högre begreppsvaliditet än om operationaliseringarna varit tagna ur tomma luften. De ansiktsuttryck som används är universala och vilar även de på omfattande forskning. Valet av retorik och ansiktsuttryck som operationella indikatorer på en missgynnande, gynnande eller en neutral bild är således väl förankrat och därav tillförlitligt.

För att reliabiliteten skall vara hög krävs en frånvaro av slumpmässiga och osystematiska fel, med vilket menas att databehandlingen skall vara korrekt och inte slarvigt utförd; exempelvis till följd av stress, ouppmärksamhet eller trötthet.⁸⁸ För att minimera risken sådana typer av fel kommer en så kallad intrakodareliabilitet⁸⁹ att genomföras, vilket betyder att en slumpmässig del av materialet kontrolleras och kodas ytterligare en gång.

3.9 Generalisering

Inom samhällsvetenskaplig forskning är idealet naturligtvis att kunna generalisera resultaten på flera fall, vilket betyder att resultaten är tillämpliga på den stora massan och säger något om helheten.⁹⁰ Det skall med all tydlighet påpekas att inga sådana allomfattande generaliseringsambitioner finns, än mindre är realistiska. Göteborgs-Posten och/eller Hallandsposten kan på intet sätt anses representativ för Sveriges lokala och regionala morgontidningar. Inga slutsatser skall därför dras angående medias framställning av politiker i allmänhet. Eventuellt överraskande eller intressanta resultat kan dock leda till en avslutande diskussion om framtida intressanta forskningsmöjligheter på samma ämne, oavhängigt syftet. Generalisering på flera fall behöver dock inte nödvändigtvis betyda att Göteborgs-Posten eller Hallandsposten jämförs med andra tidningar, så som Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet eller Sydsvenskan. Den generaliserande ambitionen, som på ett eller annat sätt skall finnas i en samhällsvetenskaplig uppsats, återfinns i stället på nivån Göteborgs-Posten och Hallandsposten *som helhet*. Uppsatsen undersöker upplagor från den 19 augusti till den 19 september 2010. Resultatet kommer att kunna uttala sig om hur Göteborgs-Posten och Hallandsposten *under denna period* (och följaktligen perioden före riksdagsvalet 2010) framställde partiföreträdare för de respektive regeringsalternativen i bild. Samtliga bilder kommer således att tillsammans bilda ett resultat som i den mån är generaliserande för Göteborgs-Postens respektive Hallandspostens bildbevakning av partiföreträdarna för regeringsalternativen, samt regeringsalternativen i sig, under perioden 19 augusti – 19 september 2010.

3.10 Metodkritik

Metoden för bildanalys är på intet sätt allomfattande; det är heller inte ambitionen. För den som vill göra en bildanalytisk djupdykning finns många överväganden, metoder och variabler att väga fundera över.⁹¹ För att behålla den statsvetenskapliga inriktningen och relevansen har därför några av dessa valts bort.

⁸⁸ Esaiasson et al 2007:70

⁸⁹ Ibid:70

⁹⁰ Teorell & Svensson 2007:68

⁹¹ Djupgående resonemang kring bilden och dess betydelse går att finna i exempelvis Nordström 1989 och Nordström 2003.

Är en bild i färg mer gynnsam än en svartvit? På vilket sätt påverkar den tekniska bildkompositionen och bildens storlek i förhållande till text, sida och andra bilder, bildens förmåga att frambringa associationer hos mottagaren? Det är variabler i bildanalysen som kan inkorporeras, men som i denna uppsats har uteslutits; dels på grund av den praktiska avgränsningen och dels för att metoderna är tämligen svårhanterliga för en statsvetare. Oavsett, en bildanalys i full skala skulle naturligtvis ge ett mer allomfattande resultat. Det kan också tänkas finnas praktiska tolkningsproblem i gällande metod. Exempelvis finns inget *tydligt* alternativ när bildtext, artikelrubrik och bild går emot varandra. Inte heller då en partiföreträdare 'går till attack' mot orättvisor eller liknande. Bild, artikelrubrik och bildtext kan då innehålla missgynnande associationer i form av ord och ansiktsuttryck, samtidigt som helheten är gynnande. I den mån det går tolkas bilden utifrån helheten, annars finns alternativet *övrig bild*.

5. RESULTAT

Nedan presenteras de resultat som uppsatsen kommit fram till; det vill säga, antalet bilder på varje undersökt partiföreträdare samt de båda regeringsalternativen. Resultat presenteras i tabeller och i följande ordning: Hallandsposten, Göteborgs-Posten, förklaras sedan kort i text och sätts därefter i sitt sammanhang (frågeställningarna besvaras) i nästkommande kapitel, Analys. Allra först ska dock den utlovade kontextkategoriseringen (metod för att analysera bildens kontext) presenteras, vilken är ett resultat av genomförd undersökning:

5.1 Kontextkategorisering

Hallandsposten

GYNNANDE	NEUTRALA	MISSGYNNANDE
Leva ett bra liv, segervittring, tror på ett bra resultat, miljardlöften, charmoffensiv, reformera, jobbmanifest, ger löften, minska skattekliften, önskar, drömmar, ingen tvekan, drygar ut ledning, stödjer, framåt, träffade folk, glada miner, segerdrömmar, segers sötma, försprång, slöt upp, vann slaget	Utmanar, frågades ut, talade, utfrågning, vill ha [...], jobbigt att vika sig, förtidsröstade	Botten, otryggt, otrygga anställningsformer, resultaten sjunker, sämre elevresultat, allt fler har dåliga betyg, träta, bråk

Figur 5.1 Kontextkategorisering Hallandsposten

Göteborgs-Posten

GYNNANDE	NEUTRALA	MISSGYNNANDE
Vallöften, jobbpaket, lovar, miljarder till äldre, vind i seglen, jobb- och företagspaket, nya löften, löften, enade, överens, ge unga drömjobb, high five, tror på ett framgångsrikt val, säkra kort, kontakt med väljarna, förtjänar starkt stöd, ordning och trygghet, ledning, ökat förtroende, minska klyftorna, välfärd, stöttades av, spurtar, draghjälp, stolt, utbildningen viktigast, väljarnas klara favorit, fler än dubbelt så många väljer Fredrik Reinfeldt (bild på Reinfeldt), ge fler jobb, föredrar Reinfeldt (bild på Reinfeldt), framtidsfrågor, visioner, fokus på framtiden, seger i rutan, magiska ord, spurtstark, samlad	Stoppas, ödesval, [namnet på partiföreträdaren], kommentarer, i korthet, premiärutfrågning, kritisk mot fack och arbetsgivare, allsångs-turné, vill införa, stöds av (...), drabbning om, eftersnack, valdebatten, RUT, RIT, ROT, het debatt, tänker inte slåss, blodigt allvar, heltaggade, profilfråga, vill ge (...), politikernas påståenden, kamp om röster, regeringsalternativets namn, nu gäller det, ingen vann, avgörande, sanningens ögonblick, hård duell, hård slutdebatt, sista orden, valrysare väntas, läsarnas frågor, vapenexport	Klyftorna, frågor får inte svar, pressad, mötvind, bråk, skyller på varandra, får stå tillbaka, föredrar Reinfeldt (bild på Sahlin), ensamma

Figur 5.2 Kontextkategorisering Göteborgs-Posten

Ovan kategorisering har legat till grund för tolkande av bildens kontext (rubrik och bildtext). Att de med all tydlighet redovisas här stärker intersubjektiviteten och klargör metoden ytterligare.

5.2 Partiföreträdare

Totalt har 23 (HP) + 122 (GP) bilder analyserats. Notera att samtliga figurer under rubrik 5.2 tillskrivs *ett* namn.

Figur 5.3 Resultat

Figurförklaring: GY, NE, MI, TO = Gynnande, Neutral, Missgynnande, Totalt.

REINFELDT	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		2	1	0	3		0	0	0	0
HELSIDA		4	1	0	5		0	0	0	0
ANNAN		14	5	1	20		3	1	1	5
TOTALT		20	7	1	28		3	1	1	5

Hallandsposten: Antalet bilder på Reinfeldt (M) uppgick till fem stycken, varav tre gynnande, en neutral och en missgynnande. Samtliga dessa bilder gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Inga övriga bilder tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Reinfeldt (M) uppgick till tjuogoått stycken, varav tjuogo stycken gynnande, sju stycken neutrala och en missgynnande. Reinfeldt (M) avbildades på tre framsidor, fem helsidor och tjuogo stycken andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

SAHLIN	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		0	1	2	3		0	0	0	0
HELSIDA		3	2	1	6		0	0	0	0
ANNAN		10	10	2	22		2	2	0	4
TOTALT		13	13	5	31		2	2	0	4

Hallandsposten: Antalet bilder på Sahlin (S) uppgick till fyra stycken, varav två gynnande och två neutrala. Samtliga dessa bilder gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Inga övriga bilder tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Sahlin (S) uppgick till trettioen stycken, varav tretton gynnande, tretton neutrala och fem missgynnande. Sahlin (S) avbildades på tre stycken framsidor, sex helsidor och tjugotvå stycken andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

OHLY	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		1	0	1	2		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	0	0		0	0	0	0
ANNAN		5	0	1	6		1	1	0	2
TOTALT		6	0	2	8		1	1	0	2

Hallandsposten: Antalet bilder på Ohly (V) uppgick till två stycken, varav en gynnande och en neutral. Båda dessa bilder gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Inga övriga bilder tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Ohly (V) uppgick till åtta stycken, varav sex gynnande och två missgynnande. Ohly (V) avbildades på två framsidor, ingen helsida och sex andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

W/E	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		1	0	1	2		0	0	0	0
HELSIDA		0	2	0	2		0	0	0	0
ANNAN		7	4	0	11		1	0	0	1
TOTALT		8	6	1	15		1	0	0	1

Hallandsposten: Antalet bilder på Wetterstrand/Eriksson (Mp) uppgick till en gynnande. Denna fanns på under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Wetterstrand/Eriksson (Mp) uppgick till femton stycken, varav åtta gynnande, sex neutrala och en missgynnande. Wetterstrand/Eriksson (Mp) avbildades på två framsidor, två helsidor och elva andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

OLOFSSON	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		1	0	0	1		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	0	0		0	0	0	0
ANNAN		6	1	0	7		0	2	0	2
TOTALT		7	1	0	8		0	2	0	2

Hallandsposten: Antalet bilder på Olofsson (C) uppgick till två stycken, varav två neutrala. Båda dessa bilder gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Olofsson (C) uppgick till åtta stycken, varav sju gynnande och en neutral. Olofsson (C) avbildades på en framsida, ingen helsida och sju andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

BJÖRKLUND	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		0	1	1	2		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	0	0		0	0	0	0
ANNAN		8	2	2	12		1	1	2	4
TOTALT		8	3	3	14		1	1	2	4

Hallandsposten: Antalet bilder på Björklund (Fp) uppgick till fyra stycken, varav en gynnande, en neutral och två missgynnande. Samtliga bilder gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Björklund (Fp) uppgick till fjorton stycken, varav åtta gynnande, tre neutrala och tre missgynnande. Björklund (Fp) avbildades på två framsidor, ingen helsida och tolv andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

HÄGGLUND	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		0	0	1	1		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	0	0		0	0	0	0
ANNAN		5	3	0	8		0	2	1	3
TOTALT		5	3	1	9		0	2	1	3

Hallandsposten: Antalet bilder på Hägglund (Kd) uppgick till tre stycken, varav två neutrala och en gynnande. Samtliga dessa gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på Hägglund (Kd) uppgick till nio stycken, varav fem gynnande, tre neutrala och en missgynnande. Hägglund (Kd) avbildades på en framsida, ingen helsida och åtta andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

5.3 Regeringsalternativen

ALLIANSEN	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		3	0	0	3		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	1	1		0	0	0	0
ANNAN		3	0	0	3		3	0	0	3
TOTALT		6	0	1	7		3	0	0	3

Hallandsposten: Antalet bilder på Alliansen uppgick till 3 stycken, varav tre gynnande. Samtliga dessa gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på regeringsalternativet Alliansen uppgick till sju stycken, varav sex gynnande och en missgynnande. Alliansen avbildades på tre framsidor, en helsida och tre andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

RÖDGRÖNA	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		1	1	0	2		0	0	0	0
HELSIDA		1	0	0	1		0	0	0	0
ANNAN		2	1	0	3		1	2	0	3
TOTALT		4	2	0	6		1	2	0	3

Hallandsposten: Antalet bilder på de Rödgröna uppgick till 3 stycken, varav en gynnande och två neutrala. Samtliga dessa gick under kategorin ”Annan”, det vill säga varken framsida eller helsida. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

Göteborgs-Posten: Antalet bilder på de Rödgröna uppgick till sex stycken, varav fyra gynnande och två neutrala. De Rödgröna avbildades på två framsidor, en helsida och tre andra. Ingen bild tolkades under kategorin *övrig bild*.

6. ANALYS

I nedan analys skall frågeställningarna först bevaras och litet kommenteras, för att sedan kort diskuteras i det teoretiska sammanhang som tidigare presenterats.

- I. Hur många bilder (i antal) på de respektive företrädarna för de respektive regeringsalternativen, Alliansen och de Rödgröna, publicerades i pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010?

Partiföreträdare	GP	FRA	HEL	ANN	HP	FRA	HEL	ANN
Mona Sahlin	31	3	6	22	4	0	0	4
Fredrik Reinfeldt	28	3	5	20	5	0	0	5
Jan Björklund	14	2	0	12	4	0	0	4
Wetterstrand / Eriksson	15	2	2	11	1	0	0	1
Göran Håggglund	9	1	0	8	3	0	0	3
Lars Ohly	8	2	0	6	2	0	0	2
Maud Olofsson	8	1	0	7	2	0	0	2

Figur 6.1 Svar frågeställning I

Förklaring: FRA, HEL, ANN = Framsida, Helsida, Annan

Svaret på frågeställning I (ett) kan sammanfattas i ovan figur. Det visade sig att Mona Sahlin (S) fanns på flest antal bilder i Göteborgs-Posten, följt av Fredrik Reinfeldt (M). I Hallandsposten var dessa placeringar de omvända, om än med liten marginal. Maud Olofsson, Göran Håggglund och Lars Ohly var de tre som i båda tidningarna fanns på minst antal bilder. I Hallandsposten noteras ett bildmässigt utrymmesmässigt övertag för Alliansens företrädare (14 stycken bilder mot 7 stycken bilder). Notera Miljöpartiet, som i Göteborgs-Posten fick tredje flest bilder (15) och i Hallandsposten allra minst (1).

Som *kommentar* kan sägas att antalet framsidor är tämligen jämnt fördelade i Göteborgs-Posten, vilket delvis förklaras med att tidningen genomförde ett reportage om varje partiföreträdare (undantag Miljöpartiet där en porträtterades) då denne även figurerade på framsidan av upplagan. I Hallandsposten figurerade ingen partiföreträdare på framsidan. Antalet helsidor i Göteborgs-Posten fördelades tämligen jämnt mellan de båda statsministerkandidaterna. Miljöpartiet sticker ut från de andra och hade två stycken helsidor.

- II. Hur många bilder (i antal) på de respektive regeringsalternativen publicerades i pappersupplagorna av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010?

Regeringsalternativ	GP	FRA	HEL	ANN	HP	FRA	HEL	ANN
Alliansen	7	3	1	3	3	0	0	3
Rödgröna	6	2	1	3	3	0	0	3

Figur 6.2 Svar frågeställning II

Förklaring: FRA, HEL, ANN = Framsida, Helsida, Annan

Svaret på frågeställning II (två) kan sammanfattas i ovan figur. Som *kommentar* kan sägas att fördelningen av antalet bilder på regeringsalternativen är näst intill jämn, med endast 'en bilds övertag' för Alliansen. Samma gäller antalet framsidor i Göteborgs-Posten. Fördelningen av Göteborgs-Postens helsidor samt andra typer av bilder är jämn, likt Hallandsposten där regeringsalternativen endast figurerade på *andra* bilder.

III. I pappersupplagan av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010, hur många bilder på de respektive regeringsalternativen var gynnande, missgynnande eller neutrala?

ALLIANSEN	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		3	0	0	3		0	0	0	0
HELSIDA		0	0	1	1		0	0	0	0
ANNAN		3	0	0	3		3	0	0	3
TOTALT		6	0	1	7		3	0	0	3

RÖDGRÖNA	GP	GY	NE	MI	TO	HP	GY	NE	MI	TO
FRAMSIDA		1	1	0	2		0	0	0	0
HELSIDA		1	0	0	1		0	0	0	0
ANNAN		2	1	0	3		1	2	0	3
TOTALT		4	2	0	6		1	2	0	3

Figur 6.3 Svar frågeställning III

Förklaring: GY, NE, MI, TO = Gynnande, Neutral, Missgynnande, Totalt.

Svaret på frågeställning III kan sammanfattas i ovan figur. Som *kommentar* kan konstateras kan att Alliansen fick flest antal gynnande bilder i båda tidningarna (6+3 mot 4+1). De Rödgröna framställdes neutralt på fyra bilder (2+2), medan Alliansen istället figurerade på en missgynnansam bild i Göteborgs-Posten. Räknat i procent framställdes de Rödgröna gynnande i 74,6 procent av fallen i Göteborgs-Posten, mot 85,7 procent för Alliansen. I Hallandsposten var siffrorna 33,3 procent för de Rödgröna, mot Alliansens 100 procent. Alliansen fick i Göteborgs-Posten två stycken fler framsidor än de Rödgröna, medan fördelningen bland de övriga, helsida/annan, var jämn.

IV. I pappersupplagan av Göteborgs-Posten samt Hallandsposten under perioden 19 augusti – 19 september 2010, hur många bilder på de respektive partiföreträdarna för de respektive regeringsalternativen var gynnande, missgynnande eller neutrala?

Partiföreträdare	GP GY	GP NE	GP MI	HP GY	HP NE	HP MI
Mona Sahlin	13 (41,94)	13 (41,94)	5 (16,13)	2 (50)	2 (50)	0 (0)
Fredrik Reinfeldt	20 (71,43)	7 (25)	1 (3,57)	3 (60)	1 (20)	1 (20)
Jan Björklund	8 (57,14)	3 (21,43)	3 (21,43)	1 (25)	1 (25)	2 (50)
Wetterstrand / Eriksson	8 (53,33)	6 (40)	1 (6,67)	1 (100)	0 (0)	0 (0)
Göran Hägglund	5 (55,56)	3 (33,33)	1 (11,11)	0 (0)	2 (66,66)	1 (33,33)
Lars Ohly	6 (75)	0 (0)	2 (25)	1 (50)	1 (50)	0 (0)
Maud Olofsson	7 (87,5)	1 (12,5)	0 (0)	0 (0)	2 (100)	0 (0)

Figur 6.4 Svar frågeställning IV

Förklaring: GP och HP benämner vilken tidning. GY, NE och MI står för gynnande, neutral och missgynnande. Siffrorna representerar antalet bilder, medan siffrorna i parenteserna utgör värdet i procent.

Svaret på frågeställning IV kan sammanfattas i figuren ovan. Som *kommentar* kan sägas att i 'matchen mellan' de två statsministerkandidaterna gynnades i bild Fredrik Reinfeldt procentuellt fler gånger än Mona Sahlin (71,43 procent mot 41,94 procent). Procentuellt högst siffra i kolumnen *neutral* har Mona Sahlin (41,95 procent). Maud Olofsson presterar högst i kolumnen *gynnande* (87,5 procent), men det bör ses mot bakgrund av antalet bilder på henne var betydligt mindre vanliga. Procentuellt flest missgynnande bilder har Lars Ohly (25 procent). Det bör också ses mot bakgrunden av att antal bilder på honom var betydligt färre. Procentuellt minst missgynnande bilder har, bortsett från Maud Olofsson (0 procent), har Fredrik Reinfeldt (3,57 procent). För att urskilja fördelningen mellan framsida, helsida eller annan, se kapitel 5. Resultat; fördelningen i Göteborgs-Posten var förhållandevis jämn, dock med fler framsidor för de båda statsministerkandidaterna (3 styck var, jämfört med 1-2 styck/partiföreträdare för de andra). I Hallandsposten förekom inga framsidor på partiföreträdare/regeringsalternativ.

Sammantaget hade Göteborgs-Postens bilder på Alliansens företrädare följande fördelning (i procent): 67,8 gynnande, 23,73 neutrala och 8,47 missgynnande. I Hallandsposten var fördelningen följande (i procent): 28,57 procent gynnande, 42,86 procent neutrala och 28,57 procent missgynnande. Göteborgs-Postens bilder på de Rödgröna företrädarna hade följande fördelning (i procent): 50 gynnande, 35,19 neutrala, 14,81 missgynnande. I Hallandsposten var fördelningen följande (i procent): 57,14 gynnande, 42,86 neutrala och 0 missgynnande.

Det kan således konstateras att i Göteborgs-Posten hade Alliansens företrädare en procentuellt högre gynnande-tal än de Rödgröna företrädarna, samt en lägre missgynnande-tal. I Hallandsposten hade de Rödgröna företrädarna en högre gynnande-tal, samt en lägre missgynnande-grad. Det sistnämnda bör dock ses i skenet av antalet bilder på Alliansens företrädare var dubbelt så många än de på de Rödgröna företrädarna (14st -7st). Det kan därför diskuteras huruvida denna diskrepans påverkade resultatet.

7. DISKUSSION

7.1 Resultatet i förhållande till teori och tidigare forskning

Hur kan resultatet diskuteras i förhållande till teori och tidigare forskning? En viss teorianknytning är nödvändig för att placera uppsatsen och dess resultat i ett större sammanhang. Notera att följande diskussion förs oavhängigt syftet.

Den klassiska kommunikationsteorin

Den klassiska kommunikationsteorin, sändar-mottagar-modellen, framhäver sändare, budskap, kanal, mottagare och effekt som väsentliga delar av kommunikationen. Som tidigare nämnts kan och bör sändaren i sammanhanget problematiseras. Författaren noterade under undersökningens genomförande att somliga bilder tillskrevs TT/Scanpix, vilket betyder att den aktuella tidningen inte själva tagit bilden. Vems verklighet som då gestaltas (gestaltningsteorin) kan ifrågasättas. Särskilt förekommande var detta i Hallandsposten, där samtliga bilder kom från annat håll än Hallandspostens egna journalister/fotografer. Även om tidningen inte är ansvariga för att ha tagit bilden, äger den dock det fulla ansvaret för vad som publiceras, vilket också betyder att en möjlig urvalsprocess sker i vilka bilder som publiceras. Verkligheten gestaltas således av tidningen, om än inte i första hand. Resultatet ska också ses i skenet av effektens betydelse. Det är trots allt effekten av budskapet som är viktigast, snarare än budskapet i sig. Naturligtvis finns utrymme för att ifrågasätta om de genomförda tolkningarna är universala – som med all vetenskaplig tolkning. Effekten behöver dessutom inte vara densamme hos varje läsare, även om tolkningen (missgynnande/neutral/gynnande) är det. Eventuella effekter hos läsare som möts av en missgynnande, gynnade eller neutral bild behöver inte betyda att läsarna 'går därifrån' med samma slutsats eller uppfattning om den avbildade personen. En missgynnande bild, till exempel, behöver inte resultera i en missgynnande uppfattning om den avbildade personen. Därför kan med säkerhet ingenting sägas om hur läsarna påverkades av de respektive tidningarnas bildkommunikation. Resultatet kan dock tänkas öppna upp för intressanta diskussioner på ämnet. Eventuella skillnader i tolkningar och effekter är tätt sammankopplat med det brus som den klassiska kommunikationsteorin beskriver. Resultatet i sin helhet bör därför ses i skenet av den klassiska kommunikationsteorin.

Mediavalsundersökningarna

Uppsatsens resultat kan och bör diskuteras utifrån utgångspunkten om en rättvis bevakning, vilken bottenar i frågan huruvida medierna klarade sitt demokratiska uppdrag. Även om den aktuella uppsatsen inte ger utrymme för sådana slutsatser kan ändå frågan ställas: vad säger uppsatsens resultat om Göteborgs-Posten och Hallandspostens rättvisa bildbevakning av valet? En annan utgångspunkt som är central för medievalsundersökningen är att: "[...] medborgarnas politiska handlande närmast är bestämt av deras politiska världsbild; hur de uppfattar och värderar två objekt i den politiska världen: sakfrågor och de aktörer som bär upp åsikterna i olika sakfrågor".⁹² Om nu

⁹² Asp 2011:15-16

bilden är ett så pass centralt verktyg för att gestalta verkligheten, hur ska då Göteborgs-Posten och Hallandspostens påverkan uppfattas, i skenet av den aktuella uppsatsens resultat?

Resultatet från 2010 års *Mediavalsundersökning*⁹³ visar att Göteborgs-Posten stod för den mest balanserade bevakning av de undersökta tidningarna. Utan att på intet sätt sätta ett likhetstecken mellan mediavalsundersökningen och den aktuella uppsatsen skänker Asps⁹⁴ slutsatser ytterligare ett perspektiv på den aktuella uppsatsen. Var bildbevakningen även den informativ, balanserad och rättvis? Svaret beror på vilka kriterier som resultatet tolkas utifrån. Göteborgs-Postens resultat visar utrymmesmässigt en tämligen jämlik blockvis fördelning (58 bilder sammanlagt för Alliansens företrädare, mot 53 stycken för de Rödgröna). Även regeringsalternativen som helhet behandlades utrymmesmässigt tämligen jämlikt (sju bilder på Alliansen, sex för de Rödgröna). En fördel hade Alliansens företrädare dock i hur de framställdes. Hallandsposten ger, dock med ett mindre material, ett annorlunda utfall utrymmesmässigt. Alliansens företrädare fick sammanlagt 14 bilder, medan de Rödgröna endast fick sju. I Hallandsposten hade de Rödgröna företrädarna en fördel i hur de framställdes, men det bör ses i skenet av att bilderna på dessa var betydligt färre.

Mediavalsundersökningen⁹⁵ skriver också att 2010 års bevakning kring de två olika regeringsalternativen var mer balanserad än någonsin. Utifrån uppsatsens kriterier – gynnande, missgynnande, neutral – märks i främst Göteborgs-Posten en trend till Alliansens företrädares fördel. Bilderna på regeringsalternativen som helheter visar dock ingen trend till någons fördel. I den mån kan uppsatsens resultat ses i skenet av den generella slutsats om medias bevakning som mediavalsundersökningen⁹⁶ når.

Vidare skriver mediavalsundersökningen⁹⁷ att valutgången påverkas av vilken bild av partiledarna och regeringsalternativen som media ger. Samtliga genomförda mediavalsundersökningar ger stöd åt denna tes. Även om undersökningarna behandlar texten i tidningsmedia och hur saker sägs i radio och TV, kan ändå uppsatsens resultat (och liknande uppsatser, bland annat den som diskuteras här nedan) ses i skenet av denna tes. Om media har en påverkansmakt gällande valresultatet, på vilket sätt är bilden en del av denna makt? Författarens ambition är att uppsatsens ämne och resultat skall öppna upp för en sådan diskussion.

Bilder av valet

Resultatet från *Bilder av valet*⁹⁸ tyder på en viss fördel Alliansen i den politiska bildjournalistiken. ”För båda blocken gäller att de framställs mer neutralt i bild jämfört med text. Alliansen framställs mer gynnsamt i bild men framför allt i text jämfört med de rödgröna.”⁹⁹ Även om mätmetoderna inte har varit samstämmiga kan ändå den aktuella uppsatsens resultat till viss del ställas bredvid den föregående.

⁹³ Asp 2011

⁹⁴ ibid.

⁹⁵ ibid.

⁹⁶ ibid.

⁹⁷ ibid.

⁹⁸ Björk & Wadenbrandt 2011

⁹⁹ Björk & Wadenbrandt 2011:62

I den aktuella uppsatsen har slutsatsdragning kring den samlade bildframställningen undvikits, men resultatet visar ändå ett övertag för Fredrik Reinfeldt (M), gentemot Mona Sahlin (S). Bilderna på de övriga partiföreträdarna ger Alliansens företrädare en viss fördel. Regeringsalternativen framställdes dock jämbördigt. Såväl regeringsalternativen som partiföreträdarna fick i stort lika utrymme, bortsett från Reinfeldt (M) och Sahlin (S) som inte överraskande fick mest utrymme. Den aktuella uppsatsens resultat följer således det från *Bilder av valet*¹⁰⁰, även om det än en gång bör påpekas att viss skillnad i mätmetoder finns.

7.2 Material- och metoddiskussion efter genomförd undersökning

Resultatet blir inte bättre än det använda materialet. Göteborgs-Postens material anses, i efterhand, vara fullgott i såväl omfattning som tillförlitlighet. Bilder på partiföreträdare/regeringsalternativ var vanligt förekommande (122 stycken) och motiverar därför valet av Göteborgs-Posten som analysenhet. Det kan dock diskuteras huruvida Hallandspostens material var tillräckligt omfattande för att utgöra ett intressant tillägg i uppsatsen. 23 stycken bilder på totalt 33 stycken upplagor är onekligen ett litet utslag, även om det på intet sätt var överraskande. Förutsatt att ett större material hade varit möjligt att hantera hade det med fördel kunnat inkluderas fler tidningar, så som exempelvis Sydsvenska Dagbladet eller Skånska Dagbladet.

Angående metoden. Det har nämnts att den genomförda bildanalysen inte är fullskalig. Exempelvis använder sig Björk & Wadenbrandt¹⁰¹ av flera mätmetoder för att bedöma bilden; delvis på grund av ett annorlunda formulerat syfte. Bland annat används gyllene snittet, huruvida bilden är i färg och placering på sidan som bedömningskriterier. Den aktuella uppsatsen avgränsar syftet till att beskriva och analysera bilder av partiföreträdare/regeringsalternativ. Det är författarens personliga bedömning att ett alltför vidgat tolkningsschema för bildanalysen flyttar fokus från det som är väsentligt, det vill säga hur personen avbildas, till mer tekniska detaljer. Huruvida bilden är i färg eller i svartvitt må vara ett konstvetenskapligt mått på vilka associationer den sänder ut, men kan ifrågasättas som verktyg för att bedöma en bilds gynnsamhet för den avbildade personen. Inte minst givet det faktum att det beslutet för tidningarna att trycka i färg eller i svartvitt är delvis ekonomiskt. Avgränsningen i metodval gjordes även med hänsyn till uppsatsens ämnesområde, för vilket gyllene snittet, bildplacering och färgskalor torde vara sekundära kriterier. Sammanfattningsvis vill här hävdas att tolkningsschemat utgjort ett väl gott verktyg för att tillgodose syftet, även om det inte gör anspråk på att vara fullskaligt.

7.3 Vidare forskning

För vidare forskning finns flera möjligheter att utvidga den aktuella uppsatsens tolkningsschema och material. Att inkludera fler tidningar i analysen och att göra det utefter geografiska kriterier vore ett intressant steg vidare. Även att göra en liknande analys på några av de mest besökta nyhetssidorna på internet vore att bredda ämnets omfång. Ytterligare ett steg vidare vore att inkludera Sverigedemokraterna i bildanalysen, givet att de numera finns representerade i riksdagen, samt att flytta den tidsmässiga avgränsningen till de s.k mellanvalsåren. Intressant vore också att

¹⁰⁰ Björk & Wadenbrandt 2011

¹⁰¹ 2011

genomföra en diskursanalys på hur de olika partiföreträdarna/regeringsalternativen framställdes i bild – vilka egenskaper framhävdes? I vilka situationer avbildades de? Författaren noterade också (vilket går att läsa i resultatet) den stora skillnaden i hur GP (större tidning) och HP (lokaltidning) gav partierna utrymme. HP gav inga framsidor eller helsidor till rikspolitiken. Det är en intressant observation som definitivt öppnar för vidare forskning eller diskussion kring varför, och på vilket sätt detta samstämmer med medias upplysande uppdrag. Alla dessa förslag lämnas med varm hand över till andra studenter eller uppsatsförfattare på olika nivåer.

8. KÄLLFÖRTECKNING

TRYCKTA KÄLLOR

Bengtsson, Hans, (red.), 2001, *Politisk kommunikation och demokrati*, Lund: Studentlitteratur

Bjereld, Ulf, Demker, Marie, Hinnfors, Jonas, 1999, *Problematiska problem? Om den vetenskapliga problemställningens plats i undervisning och forskning*, Statsvetenskaplig Tidskrift, vol. 102, nr. 4, sid 436-442

Carlsson, Anders & Koppfeldt, Thomas, 2008, *Visuell retorik. Bilden i reklam, nyheter och livsstilsmedia*, Malmö: Liber AB

Denscombe, Martyn, 2009, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*, Lund: Studentlitteratur AB

Ekström, Mats, Larsson, Lars-Åke (red.), 2010, *Metoder i kommunikationsvetenskap*, 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. & Wängnerud, Lena, 2007, *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Fiske, John, 1997, *Kommunikationsteorier: en introduktion*. Ny rev. uppl., Stockholm: Wahlström & Widstrand

Gunnarsson, Hans, 2004, *Vältalaren – en handbok i retorik*. 2:a uppl. Malmö: Liber AB

Lyle, Jane, 1991, *Kroppens språk*. 3 uppl. Stockholm: B Wahlströms Bokförlag AB

Mral, Birgitte & Olinder, Henrik, 2011, *Bildens retorik i journalistiken*. Stockholm: Norstedts

Nordström, Gert Z, 1989, *Bilden i det postmoderna samhället: konstbild, massbild, barnbild*, Stockholm: Carlsson

Nordström, Gert Z, 2003, *Medier, semiotik estetik*, Jönköping: Jönköping University Press

Petersson, Olof, 2009, *Opinionsbildning*, 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Strömbäck, Jesper, 2009, *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Teorell, Jan. & Svensson, Torsten, 2007, *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*, Malmö: Liber AB

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Asp, Kent, 2010, DN Debatt 2010-09-18, *Stark negativ rapportering om Mona Sahlin i Expressen*, (hämtad 2012-03-27 från <http://www.dn.se/debatt/starkt-negativ-rapportering-om-mona-sahlin-i-expressen>)

Björk, Camilla & Wadenbrandt, Charlotta, 2011, *Bilder av valet - en analys av tidningsbilder inför valet 2010*, Institutionen för informatik och media, Medie- och kommunikationsvetenskap, D-uppsats, VT2011, Uppsala Universitet, (hämtad 2011-03-07 från <http://www.bilderavvalet.se/?p=1481>)

Göteborgs-Posten, 2012, "GP info" >> "Göteborgs-Posten" >> "Läs mer", (hämtad 2012-04-16 från <http://info.gp.se/omgp/hem/1.11124>)

Nationalencyklopedin, 2012a, "Göteborgs-Posten", (hämtad 2012-04-12 från <http://www.ne.se/lang/goteborgs-posten>)

Nationalencyklopedin, 2012b, "Ansvarig utgivare", (hämtad 2012-04-12 från <http://www.ne.se/lang/ansvarig-utgivare>)

TNS SIFO, 2010-07-06, Pressmeddelande: "Mediabilden avgörande när osäkra väljare bestämmer sig", (hämtad 2012-03-27 från http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/tns_sifo/pressrelease/view/mediebilden-avgoerande-naer-osaekra-vaeljare-bestaemmer-sig-435809)

TS-tidningen, 2010, Nr. 1. "Dagspress", sid 1-12 (hämtad 2012-03-27 från http://www.ts.se/Pdf/Upplagestatistik/dags_10_19feb_topplistor.pdf)